

PROLETAREC

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

STEV.—NO. 996.

CHICAGO, ILL., 14. OKTOBRA (OCTOBER 14), 1926.

LETO—VOL. XXI.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

AMERIŠKA DELAVSKA FEDERACIJA.

Šestinštirideseta redna konvencija Ameriške delavske federacije (American Federation of Labor), ki se je pričela 4. oktobra v Detroitu, Michigan, je žalostno spričevalo napačne orientacije, oziroma neorientacije ameriškega delavstva.

Ko je imela ADF. 4,100,000 članov, je dosegla višek. To je bilo l. 1920. Potem je šla s članstvom navzdol, in poročilo odbora detroitski konvenciji pravi, da je nazadovala tudi v preteklem letu za 63,000 članov. Poročilo opravičuje nazadovanje v številu članstva s pojasnjevanjem, da je bila v času od prošle konvencije izključena iz federacije ena unija, katera ima približno toliko članov. Ali dejstvo je, da ima Ameriška delavska federacija 63,000 manj članov, kakor leto poprej, dasi se število industrialnih in drugih delavcev v Ameriki množi.

Manj kot 20% ameriškega delavstva je danes v unijah!

Nobena industrialna dežela na svetu nima tako majhen odstotek organiziranih delavcev, kakor Zedinjene države. In nikjer na svetu ni unijsko gibanje tako konservativno, kakor v tej deželi.

Ameriška delavska federacija ima sedaj 2,813,910 članov. To je velika številka, a za to deželo je veliko premajhna. Ogromna večina ameriškega delavstva je izven vsake strokovne organizacije. Delavstvo skoro vseh večjih industrij je neorganizirano, ali pa je prisiljeno spadati v kompanijske unije. Napredovale so v članstvu tekom prošlega leta največ unije v manj važnih industrijah in poklicih, kot npr. brivci, pleskarji, poštni delavci, postavljalci kulis, kleparji, poštni klerki in prevozniki. Jeklarska, avtomobilska in druge temeljne industrije so praktično totalno neorganizirane, kar se delavcev tiče.

Vzrok temu je napačna taktika ADF. Vodstvo slednje pa zvrtača, oziroma je zvrtačalo krivdo na tujerodce. Sedaj prilika za tako izgovarjanje vsled omejitve naseljevanja izginja, toda število članstva ADF. se vseeno ne dviga. Kje, in kaj so vzroki, da so ameriške strokovne organizacije šibkejšje kot v katerikoli drugi deželi?

Vzroki so različni in mnogi.

ADF. je starokopitna organizacija, ki le po sili uvaja formo industrialne organizacije. Ko je industrija v posameznih panogah že davno dobila centralistične oblike, ko so posamezne obrtnije že davno prestale biti "neodvisne", se je ADF. še vedno držala starokopitne forme organizacije po poklicih, in tako je capljala daleč zadaj za industrialnim razvojem.

Konvenciji v Detroitu je posvečalo časopisje mnogo pozornosti, kajti ADF. je vresnici predstavica AMERIŠKEGA delavskega gibanja. In iz poročil, ki jih je vsakdo lahko čital, je bilo razvidno, da se ADF. polagoma zaveda NAPAKE uveljavljene taktike ameriškega strokovno organiziranega delavstva. Bilo pa bi brezumno pričakovati, da bo ta njegova napaka odstranjena v bližnji bodočnosti. To se vrši polagoma, ker je delavstvo manj pristopno razumevanju faktičnih razmer, kakor pa tisti, ki ga izkoriščajo.

Ameriška Delavska Federacija torej vzlic veliki prosperiteti, katero razglašajo na vseh koncih in krajih, ni napredovala v članstvu. Faktično je nazadovala! In če je nazadovala v letu prosperitete, ko je zaposljenih razmeroma mnogo delavcev, kako bo še nazadovala, ko nastopi večja industrialna kriza, ki je blizu!

ADF. je v teku leta na podlagi poročila njegovega odbora nazadovala za 63,000 članov. Toliko je štela članov unija, katera je bila izključena. Poročilo nadalje pravi, da unija premogarjev ni nazadovala, ampak nekoliko napredovala v članstvu. Tisti, ki poznajo situacijo v premogokopni industriji in v uniji premogarjev vedo, da poročilo ne odgovarja dobesedno resnici, kajti UMW. je v članstvu nazadovala. Poročila konvencijam se lahko olepšajo, ali pa poslabšajo, kakor je boljše za "strategijo". A dejstvo je, da so vse ameriške unije v vseh vodilnih industrialnih obratih nazadovale v članstvu, in to je problem, ki da misliti tudi konservativnim "unijašem".

AFL. ima značaj pristno ameriškega strokovno delavskega gibanja. Na evropsko in drugo gleda nekako od strani, češ, mi smo Amerikanci! Smo več, kot drugi. Gleda poniževalno na ruske unije, združene v moskovski internacionali na eni strani, in na amsterdamsko inter-

nacionalno na drugi. ADF. je ameriška delavska zveza, in ameriški delavci so ponosni na to dejstvo. Ali njihova federacija istočasno nazaduje v članstvu, in ameriški kapitalizem triumfira.

Navada je, da so cerkve povsod, kjer se konvencija ADF. vrši, toliko prijazne, da dovolijo nastopiti predstavnikom konvencije, oziroma ADF., v nedeljskih pridigah. To se sicer ne tiče prižnic katoliških cerkva, ki ne dovolijo da jih bi "onečastili" lajki, ampak cerkva protestantskih sekt in YMCA. Tudi v Detroitu so jih povabili. Ali predno so se mogli vodilni prvaki ADF. pripraviti, so morale cerkve na pritisk trgovske komore preklicati povabilo. Detroitški kapitalistični interesi so povedali jasno in na glas, da se v cerkvah ne sme agitirati za unije, in da YMCA. ni organizacija, ki bi služila za tribunal kakemu Greenu. Čitali ste, koliko je bilo vika in krika radi tega ultimatum, in če znate misliti, ste opazili, kako naglo je časopisje obrnilo pozornost delavstva drugam. Zgražanje delavstva, posebno delegatov ADF., je trajalo par dni, in potem so detroitski cerkvenjaki v sporazumu z detroitskimi kapitalisti, ki so seveda igrali v tem tajno vlogo, dovolili "delavskim voditeljem", ki kontrolirajo konvencijo ADF., da so v nedeljo 10. oktobra nastopili v cerkvah protestantskih sekt.

Konvencija ADF. v Detroitu je doživela precej neljubih slučajev. Delegatje so bili vsled dogodkov prisiljeni vsaj med seboj priznavati eno resnico:

V Zedinjenih državah imamo razredni boj.

Vsa leta dozdej so ga tajili in ga navidezno še taje.

Priznavajo tudi, da je v tej deželi korupcija tako kričeča, da je nekaj napačnega v politiki. V nezavestni sumnji pa se jim poraja mnenje, da je mogoče celo nekaj napačnega njihovi politiki. To je dobro znamenje, kajti brez takih spoznanj so ameriške unije obsojene ne le nazadovanju, ampak poginu.

ADF. bo nazadovala, dokler bo drsala po starinskih tračnicah ameriškega unionizma.

Napredovala bo, kadar se otrese starih predsodkov in se oklene naukov in preiskušene taktike mednarodnega socialističnega gibanja.

Minneapolis ima največjo zadrugo.

Največje zadružno podjetje v Ameriki ima Minneapolis. Imenuje se Franklin Co-operative Creamery Association. Njen letni promet presega vsoto \$4,000,000. Članov ima 5,000. Njene mlekarne so najmodernejše na severozapadu. Ima 500 delavcev in 180 voz ter večjih truckov za razvažanje mleka ter drugih njenih produktov.

Potovanje rumunske kraljice Marije.

Rumunska kraljica Marija se je pred meseci odločila, da pride na obisk v Zed. države. V ta namen vodijo njeni "press" agentje sistematično agitacijo, da vzbude med ljudstvom zanimanje za njen milostni poset plebejskih Zedinjenih držav.

Kraljica Marija se je ukrcala na poti v New York na parnik Leviathan, katerega velik del je bil rezerviran nalašč zanjo. Okrog petdeset oseb šteje njeno spremstvo, in njena prtljaga dragih oblačil in drugih "potrebščin" je tolikšna, da bi napolnila par velikih voz. Njeno spremstvo vključuje število "dvornih" dam, "intendante", rumunske "diplomate", izbrane "literate" ki ji pomagajo pri njenem "literarnem" delu, učitelje, ki poučujejo z njo potujočo, že odraščeno hčer princezinjo Ileno in drugo spremstvo, ki si ga lahko v teh težkih časih privoščijo le kaka rumunska kraljica.

Rumunija je ena najubožnejših dežel v Evropi. Je poleg Ogrske najbolj reakcionarna dežela v Evropi. Tiranija je malokje na svetu hujša kakor v Rumuniji. Kmetje niso brzkone nikjer tako brezpravni, kakor v Rumuniji.

Nad 70% rumunskega ljudstva je analfabetov. Šole se šele grade, do višje izobrazbe pa imajo pristop samo privilegirani sloji.

Rumunija, ki bi bila lahko dežela blagostanja, je dežela bede, ker jo vladajo kraljevski lakaji in kraljica Marija, ki je ena najzvitějšíh dvorjank sedanje dobe. A njeno "milo" ljudstvo trpi pomankanje, o katerem njeno veličanstvo ne ve ničesar. Poleg prej omenjenega spremstva je najela v Bukareštu in Parizu večje število najsposobnejših kuharjev, ter jih vzela s seboj na ladjo, tako da bo ves svet pozoren na njeno kuhinjo in na njen jedilni list.

Rumunija, ki bi bila lahko žitnica za pol Evrope, ne ve kaj je kruh, in je večinoma koruzni močnik. Rumunija, kjer bi se lahko pridelalo živil na izbero, strada, njena kraljica pa se vozi v Ameriko in po Ameriki kakor princezinje iz davnih dni, ko so bili ljudje še bolj nevedni in še bolj sužnji kakor so danes.

Rumunija je na Balkanu, in Rumunci so Balkanci, a kraljica Marija se oglašja za pisateljico, intelektualko, za kraljico, lepotico, in v vseh ozirih čudežno žensko. Ona je, kakor bi rekel Amerikanec, "movie actress", "business woman" in "press agent" v eni osebi.

Svet je postavljen na glavo, in kraljica iz Rumunije nam nudi enega izmed mnogih dokazov.

Kaj čitate? Kaj mislite? Če ne mislite sami, kdo misli za vas?

K. K. K., 100% amerikani- zem—odsev klanske ko- rupcije v Indiani.

Indiana je edina izven južnih držav, v kateri je poslednja leta zavladal K.K.K. "Amerikani- zem" ni bil nikjer v tem delu republike toliko naglašan kakor v Indiani. Gonje proti tujerod- cem, židom, zamorcem in katoličanom so bile najvišji evangelij kukluksklanstva v Indiani.

Indiana je bila izven južnih edina država, v kateri je prevladal vpliv "nevidnega cesar- stva", kakor se naziva K.K.K. Polastil se je kon- trole nad legislaturo, guvernerjem in njegovim kabinétom, in tako je Indiana postala 100% ameriško patriotska.

Dagodilo se je, da je glavar "nevidnega ce- sarstva K.K.K." v Indiani umoril nekega dekleta. Oprostili so mu, a nekateri le niso hoteli opros- titi, in tako se je za nečedni umor pričelo zani- mati več in več ljudi. To je postalo nevarno za nevidno cesarstvo v Indiani, a še bolj nevarno za cesarja, ki je ukazoval vsemu političnemu apa- ratu v državi. Končno so ga morali na pritisk "javnega mnjenja" aretirati, ker je postal njegov umazan, brutalen zločin preglasno govoreč.

Potem so sledila nova razkritja. Trije K.K.K. so služili za masko, pod katero so 100% patrioti ropali ljudstvo države Indiane. Uvajali so ko- rupcijo, ki nima primere v nobeni drugi državi ameriške Unije. Spravljali s spoti na kakršen- koli način vsakega "palitišna", ki je bil v njih- vem krožku, a se jim ni hotel brezpogojno po- dati. Rohneli so proti orgijam in grehu, izga- njali ženske ki so bile osumljene prostitucije, de- portirali "butlegerje" ali pa jih slekli, povaljali v smoli in kurjem perju ter jih tako našemljene izpustili, medtem pa so se oni zbirali v višji družbi, obdani od žensk iz nižin, pri mizah, ob- loženimi z močno pijačo.

Vse to je prišlo na dan sedaj, ko je postal greh vpijoč do neba in še nekaj milj višje. Ves kukluksklanski aparat Indiane je skušal zakriti "škandale". "Visoki dostojanstveniki" K.K.K. zatajujejo svoje zaprte in razgaljene poglavarje bolj hitro kakor sv. Peter Krista, predno so ga pribili na križ.

Čudno je, da je K.K.K. v Indiani dobil v teku dveh let več članov kakor socialistična stranka Amerike v času, ko je bila na višku svoje moči. In čudno je, da so stotisoči v Indiani še danes prepričani, da je K.K.K. svetniško idealna orga- nizacija, da pa so jo oskrunili socialisti, židje, katoličani in "foreignerji".

To misli masa, ki ne zna misliti. Greh kla- novcev v Indiani pa je tako očiten, da so ga na pritisk mislečega ljudstva sklenili prati pred veliko poroto.

A. D. F. za organiziranje av- tomobilskih delavcev.

Najtežji problem konvencij A. F. of L. je, kako pridobiti delavstvo raznih industrij v unije. Sedaj so organizirani v njih le gotovi poklici, medtem ko so delavci najvažnejših obratov praktično neorganizirani. Tu spadajo pred vsem delavci železarske (jeklarske) in avtomobilske industrije. Slednja je pod načelstvom Henry Forda, in je unijskemu pokretu odprto sovražna. Ko so avtomobilski in drugi industrialni mag- natje v Detroitu tekom letošnje konvencije ADF. prepovedali unijskim voditeljem govoriti v cer- kvah, je na konvenciji završalo, kajti magnatje so med drugim rekli, da je ameriško unijsko gi- banje ne samo nepatriotsko, ampak protiamer- iško! Berry od tiskarjev in drugi unijski vodi- telji, ki se tope šovinizma, so kapitalistom doka- zovali svoj patriotizem, svoje zasluge in žrtve ameriškega delavstva v svetovni vojni, in lojal- nost ameriški zastavi. Ko je prišla njihova togota do vrhunca so sklenili organizirati delavstvo avtomobilske industrije, ker še niso bili v nobe- nem mestu toliko izzivani, kakor v Detroitu.

Kapitalistični besedniki se raznim Berryjem in drugim unijskim "velikašem" lahko smehlja- jo, če se jim odprto ne smejejo. Kadar se "de- lavski voditelji" kregajo s kapitalisti in jim do- kazujejo, kako patriotski so načelniki unij, in koliko krvi je prelilo ameriško delavstvo za "svo- jo" deželo, tedaj je to pač dokaz, da je ameriško delavstvo še vedno to kar ameriški kapitalizem hoče da je.

Slovenski "palitišni" in njim po značaju enaki.

Slovenski second hand "politišni", katerih edina "politična" zmožnost je napadati socialiste, pravijo sedaj: Glejte, kakšni so! (Pri tem mislijo socialiste.) Poglejte, kaj je napravil Farrington! (S tem mislijo na- praviti med bedaki vtis, da je Farrington socialist.) Frank Farrington je ravno tako velik nasprotnik socialistov kakor so slovenski "palitišni" v Ameriki. Agitira za kapitalistične stranke in kapitalistične kan- didate, kakor agitirajo "palitišni" slovenskega pri- delka.

Čemu potem zavijati oči? Čemu zatajiti človeka, ki je po značaju enak njim? V roko mu sezite in mu čestitajte na — uspehu!

Najboljši angleški socialistični tednik v Zedinjenih državah je "The New Leader". Naslov 7 E. 15th St., New York, N. Y. Naroč- nina \$2 za celo leto, \$1 za pol leta. Naročnina na "New Leader" ali za katerikoli drugi socia- listični list lahko pošljete "Proletarcu", oziroma tajništvu JSZ., ki jo bo odposlalo naprej zaeno z drugimi naročninami ki prihajajo v naš urad.

“Socialisti najspretnejši krvniki”.

“Radnikov” klic na boj proti črni reakciji v S. N. P. J.

“Kakor povsod, tako se tudi v borbi proti komunistom in naprednjakom izkazujejo socialpatriotski vodje za najboljše krvnike . . .”

To piše “Radnik” z dne 11. oktobra v uvodniku, v katerem daje navodila svojim pristašem v SNPJ., kako naj glasujejo v zadevi izključene Špoljariča iz Philadelphije in Kraine iz Detroita. “Radnik” pravi, da sta ta dva izključena, ker se nista strinjala s politiko socialpatriotov in njihovo “žuto” kliko. To si upajo zapisati prostuirani značaji, ki so se prikopali vsled nevednosti njihovega radništva na pozicijo “radničkih” vodij.

“Radnik” zahaja med kakih pet tisoč članov SNPJ. Vselej, kadar se zaganja v vodstvo SNPJ., omenja “Proletarca”. Storil je že vse mogoče, da bi mu izpodkopal tla. Radnikovci so potrosili okrog \$15,000 za “D.S.” v prizadevanjih za uničenje “Proletarca”, a v teh namenih še niso obupali in zapravljajo naprej.

“Radnik” apelira na svoje pristaše v SNPJ., da glasujejo proti izključenju dveh članov iz jednote, katere je po njegovi trditvi “izbacila” socialpatriotska mašina.

Ako bi bili radnikovci tako liberalni v boju za SVOBODO ČLANOV v HRVATSKI SEKCIJI WORKERS COMMUNIST PARTY, KAKOR SO V PODPORNH ORGANIZACIJAH, BI JIM VERJELI, DA SO ODKRITOSRČNI.

Odkritosrčnost in poštenost v boju pa je njim “buržvazni predsodek”, in tako smatrajo za pravilno, da izključijo lahko sto članov nankrat iz svoje sekcije in ozmerjajo kot psa vsakega ki bi protestiral, kriče pa kot jesiharji, ako se kakega člana, ki je toliko neveden da se jim pusti za orodje, izključi na podlagi pravil iz te ali one druge organizacije.

“Radnikov” članek ponatiskujemo, da imajo čitatelji priliko čitati definicijo demagogije in provokatorstva. “Radnikovi” člani niso člani SNPJ., ali vzlic temu dajejo navodila hrvatskemu članstvu SNPJ., kako naj nastopa v interesu “duhoborcev” in drugih oseb, ki “urejujejo” Radnika. Članek, kolikor se ga nanaša na SNPJ., se glasi:

O P O M E N A !

“ . . . Ovdje imamo neposrednog posla sa socijalpatriotskim vodjama, što se kupe oko “Proletarca” i vodstva Slovenske Narodne Potporne Jednote. Kako svuda, tako isto u borbi protiv komunista i naprednjaka u opće, socijalpatriotski vodje se iskazuju za najbolje krvnike. Njemački kajzer Vilim i desna mu ruka Hindenburg, nisu imali kuraži da izvrše umorstva, Karla Liebknechta, Roxe Luxemburg, Leo Jogitchesa i hiljade drugih revolucionaraca u Njemačkoj. Zato je taj posao izvršen od strane scheidemanovaca — SOCIJALPATRIOTA.

U radničkim unijama pojedinih zemalja isključivanje komunista i ljevičana iz istih, gdje su god mogli, vršili su na prvom mjestu socijalpatrioti, a tek onda je buržoazija imala kuraži, da predje u živu ofanzivu protiv cijele radničke klase. Oni su pravi inspiratori navala na borbene radnike.

Tako i sada u Slovenskoj Narodnoj Potpornoj Jednoti, socijalpatrioti su prvi medju prvima, što odlučije isključivati iz redova iste organizacije pojedine radnike, a poslije će i cijele mase i organizacije, ako uspiju. Na redu su sada prvi drugovi radnici Josip Kraina iz Detroit, Mich. i John Špoljarić iz Philadelphije, Pa.

Ova dva radnika su bili članovi SNPJ. Nisu se slagali sa politikom socijalpatriota i njihove žute klike. Pali su im na nemilost i isključeni su iz organizacije.

Dotični drugovi radnici se nisu složili da budu jednostavno, ni krivi ni dužni, izbačeni, nego su učinili priziv na viša tijela Jednote. Viša tijela u stvari i bijahu — prem u uvijenoj formi — pravi inicijatori isključivanja, te su odobrila djela isključivanja svojih nižih organa. Sada su dotični drugovi apelirali na članski referendum (glasanje) da sveukupno članstvo to pitanje riješi.

U “Prosvjeti” (službenom glasilu SNPJ.) od 6. oktobra vidimo pune dvije stranice sitnih slova zapisnika porote protiv dviju radnika. Iz tih zapisnika prem su krojeni i sastavljeni u pravcu za isključenje nekrivih drugova, ipak se vidi, kako je mašina odlučila da izbacuje sve one, koji ne plešu, kako glavni mašinsti sviraju, ma ne bili ništa krivi (o tome opširnije poslije).

Iz svih ovih aktova se potpuno jasno vide namjera cijele ujedinjene jugoslovsanske reakcije: Da ona hoće isključivanje sebi nepoželjnih i pretvaranje potpornih društava u potpune instrumente buržoaske politike.

Ovi slučajevi, drugova nam radnika, Špoljarića i Kraine, neka budu živa opomena: Neka budu opomena jugoslavenskim komunistima, da zbiju svoje redove i bace se svim silama na aktivnost, da spriječe isključenje ovih radnika iz Jednote i jačaju svoj pokret; ovo neka bude opomena svima nama, da nastojimo sve naše zaprijeke i poteškoće odlučno, hrabro boljševistički prebroditi i zbiti naše redove, razviti aktivnost, zaboraviti eventualne sitne razmirice, pa ma koje one bile i da se zajedno sa vodećim tijelom našeg pokreta u opće i naše frakcije, bacimo u akciju protiv neprijatelja, koji evo već isključuje iz Jednote naše drugove; ovo neka bude opomena svim jugoslavenskim radnicima u ovoj zemlji, da se ne opijaju vjerom u reakcionarne i žute vodje, nego da se uzdaju u svoju snagu, da zajedno sa naprednjacima — svi kao jedan čovjek — stanu u obranu svojih drugova, da nastoje stati na put zločinima reakcije crnog i žutog kova: ovo neka bude opomena svim naprednjacima, da se što više međusobno — povlačeći najšire radne mase potpornih društava jedinstvenom snagom odluče za jedinstvene odlučne akcije; nikakova popuštanja, nikakova kolebanja i izmiranja sa onima, koji ovako nebratski postupaju prema nevinim radnicima; i napokon, ovo neka bude opomena i neprijateljima našima, koji su ujedno i neprijatelji radničkog pokreta i radnoga naroda, kao i neprijatelji potpornih dru-

štava, da radnici neče dovoliti izbacivanje svojih drugova iz potpornih organizacija!

Zato je dužnost, kako optuženih, tako radnika mješta, gdje su optuženi i svih naših drugova, drugarica, radnika i radnica, da učine sve, da ova dva radnika ne budu isključeni iz Jednote. Nećemo li odmah poduzeti svi zajedničke korake, tada će iza njih doći na red drugi, treći, stoti i hiljadati radnik i napokon će biti potporna društva pretvorena u potpuno gnijezdo reakcije i podružnice reakcionarne i žute izdajničke politike.

Zato: Uvažimo ovu opomenu i stanimo u obranu naših drugova radnika, koje je socijalpatriotska mašina stavila na svoj nišao!"

Ako bi bila SNPJ. tako "krvoločna" kakor je hrvatska sekcija lažnjivo imenovane komunistične stranke, bi neljube člane izključevala, ne da bi jim bi dala priliko braniti svoje stališče od instance do instance, vseskozi do splošnega glasovanja ali konvencije. SNPJ. daje članu ki je izključen pravico, da se obrne proti odloku z apelom na splošno glasovanje, kar stane jednoto okrog \$800.

Pisci ki urejujejo "Radnika", ne dajo članom svoje sekcije nobene prilike za apele na višje instance ali na splošno glasovanje, ampak jih izključijo, in pri tem še po barabarsko ozmerjajo. Potem pa so še toliko prostaški in drzni, da napišejo članek, v katerem je SNPJ. proglašena za gnezdo črne reakcije, ki ga je treba zmlati v prah.

Gospodarske razmere v predmarčni dobi.

Obstoječi gospodarski sistem je razmeroma še jako mlad. V predmarčni dobi, t. j. pred l. 1848, se je kapitalizem kot ga danes poznamo pričel komaj dobro razvijati. Na deželi so bili na eni strani kmetje-tlačani, na drugi strani gospodarji-plemiči, v mestih pa je v obrti prevladovalo rokodelstvo. Podjetnikov v našem modernem smislu je bilo prav malo. Šele tekom zadnjih desetletij je nastal oni velikanski razkol, ki je razdelil človeštvo v dva tabora, v posedujoče in neposedujoče.

Zasledujoč zgodovino gospodarskega razvoja v predmarčni dobi se moramo ustaviti pri onem zgodovinskem mejniku, ki je povzročil cel preobrat v tedanjem gospodarstvu. Ta mejnik je postaviti v dobo 14—16. stoletja. Pred tem časom smo imeli na deželi to-le sliko: kmet je garal in tlačnil za graščaka, a ni mu bilo še tako hudo, ker je njegovo izkoriščanje imelo svojo mero v — želodcu graščakovem. To se pravi, graščak je izžel iz kmeta pač le toliko žita, sadja, vina in sploh pridelkov, kolikor jih je mogel s svojo družino povžiti. Kar je bilo več, je ostalo kmetu.

V mestih pa je bilo posebno življenje. Prevladovalo je rokodelstvo, ki je bilo vse organi-

zirano v cehih. Ti cehi so določali mero izvajanja posameznih izdelkov in njih prodajo; izključevala se je na ta način nadprodukcija in konkurenca. (V našem modernem smislu.) Uradi so te cehe seveda v vsem podpirali. Živila so si prvotno meščani sami nabavljali, ker so bili istočasno tudi sami kmetje in so imeli v mestih svoja polja; pozneje so dobivali živila iz najbližje okolice.

Vsled omenjenega gospodarskega preobrata, ki ga je povzročil razvoj trgovine, se je pa izpremenilo to razmerje meščana do kmeta. Mesta, so naraščala, in meščani so morali živila iskati pri kmetu. Prvi denar, ki ga je kmet prejel, je bil zanj poguba. Kajti graščak, ki prej ni vedel, kaj početi z živili, se je sedaj, ko so ta dobila denarno vrednost, znal vse drugače okoristiti s svojim gospodovalnim stališčem nad kmetom. Predvsem je začel povdarjati in uveljavljati svojo lastninsko pravico do vse zemlje. Kmetom, se je trdilo, gre užitek od gosposke zemlje, in še ta užitek si morajo odkupiti z davščinami v pridelkih in osebnih službah, s tlako. Graščak je pustil kmetu seveda le najslabšo zemljo. V podporo svoje "pravice" se je graščak skliceval tudi na rimsko pravo, ki se je tačas začelo uveljavljati po naših in nemških deželah. To "pravo" je kajpada dalo prav graščaku in ne kmetu. Državna oblast se je končno obrnila tudi proti kmetu, in tako je ostal sam v svojem obupnem boju proti graščaku; kmetske revolucije ali kmetski panti iz te dobe so končali s porazom kmeta in zmago graščaka. In v tem kmečkem tlačanu, ki mu je gosposka roka uropala zemljo, imetje in osebno svobodo, v njem imamo prvi zarodek modernega proletariata.

Ako hočemo z druge strani zaslediti prve kapitaliste, jih ne najdemo med rokodelci, ki so si z lastnim trudom nekoliko opomogli, ali ki so tudi obogateli, marveč jih dobimo med bogatimi trgovci koncem srednjega in začetkom novega veka. Kako je do tega prišlo?

S križarskimi vojnami od 11 ali 12 stoletja dalje se je Zapadu odprl Orient z vsemi svojimi zakladnicami kulture in narave. Benečanske ladije, ki so prevažale križarje v Palestino, so se vračale polne orientalskih produktov, ponajveč luksurioznih izdelkov. Od Benetk se je trgovina širila čez Alpe v Nemčijo. V 15. stoletju se je ta trgovski tok zajezil s prihodom Turkov v Evropo. Za to je bila trgovina prisiljena poiskati si drugih potov, in res, našla je pot v Indijo okoli Afrike in odkril se je nov svet — Amerika. Iz Jadranskega in Sredozemskega morja se je glavni tok trgovine preselil v Atlantiški ocean, na mesto Benetk je stopila Lizbona.

Sicer pa je treba tu takoj pripomniti, da to, kar so delali Benečani, Genovežani in za njimi Španci, Portugalci in drugi, ni bila nobena trgovina, marveč rop in goljufija. Portugalci so n. pr. "trgovali" z velikanskimi profiti, do

2000% (dva tisoč od sto). Kako so ropali in morili Španci v Ameriki, o tem nam pripoveduje zgodovina strašne zgodbe. Grozovita pohlepnost po denarju in zlatu je prevzela Evropo. Ko je n. pr. Franc Pizzaro podjarmil državo Peru, je odnesel ves zlato prestolni kinč v vrednosti kakih \$20,000,000. To zlato se je na Španskem prelilo v cekine. In znana angleška kraljica Elizabeta je nastavljala roparske ladje, da so prežale na trgovske ladje, vračajoče se iz Indije in Amerike. Španci so pogubili v Ameriki cele rodove. Prej prosti in svobodni, so ti rodovi morali delati Špancem kot sužnji, kot črna živina. Nevajeni nečloveškemu delu so ti ljudje poginjali na stotisoče. Brihtni dominikanski menih Las Casas je temu zlu odpomogel in ga nadomestil z drugim: pripeljal je krepke črne sužnje iz Afrike, da so delali v amerikanskih rudnikih in na plantažah namesto šibkejših Indijancev.

S polno pravico pravi torej Marx, da se je prvi kapital rodil iz blata in krvi; slepo in brezobzirno izkoriščanje, goljufija, ropanje, suženjstvo, to so bili činitelji, ki so stali ob zibelki kapitala. — Toda prvi kapital se ni takoj izkoristil, kakor se n. pr. izkorišča dandanašnji. Ljudje niso vedeli pravzaprav, kaj z njim početi. Niso ga še znali, niti ga še niso mogli produktivno naložiti, t. j. tako, da bi kapital rodil zopet drugi kapital. Zato pa vidimo, kako se po čudni ironiji usode iz onega s krvjo in blatom oškropljenega kapitala oživlja hrepenenje po helensko-rimski lepoti, vidimo, kako se s tem kapitalom ustvarjajo čarokrasne tvorbe renesančne umetnosti, vidimo, kako se baš v tej dobi slikajo najkrasnejše slike, ustvarjajo umetniški kipi in postavljajo imenitni spomeniki, kako se grade bajne palače in cerkve, — vse to, kar nam še danes priča o nekdanji slavi in moči renesančne dobe . . .

Kapital se je produktivno, industrijalno izkoristil šele tedaj, ko se je prelomil stari cehovni red. Storila je to država oziroma posamezni knezi in vladarji, ki so potrebovali denarja od bogatih meščanov-kapitalistov. Ti so dali denar, a zanj so dobili razne svoboščine in predpraviče, ki so jih na škodo cehom uveljavili v trgovini in obrti tako uspešno, da so oni denar, ki so ga dali knezu, dobili nazaj z obrestmi vred. Ti bogati meščanje so bili z eno besedo resnični gospodarji politične situacije, četudi je na zunaj nastopalo plemstvo s knezi na čelu kot predstavitelj politične moči.

Zanimiv dogodek nam v tem pogledu pripoveduje zgodovina. Karel V. ne bi bil nikdar zasedel l. 1519. nemškega cesarskega prestola, da mu ni bil posodil bogati trgovec Jakob Fugger iz Avgsburga, tzv. Rothschild XVI. stoletja, 100,000 cekinov, s katerimi so se dali podkupiti volilni knezi.

Obrt se je bila že davno otresla starih ozkih mej, ko se je doma izdelovalo in tudi do-

ma porabilo; naredila je tudi že davno korak naprej k rokodelcu, ki je izdeloval za trg in pristopala še k daljši, popolnejši obliki izdelovanja, k manufakturi. Pod to obliko se razume ona obrt, kjer zaposluje en podjetnik večje število delavcev, rokodelcev, ki izdelujejo sicer doma, t. j. izven podjetnikovega bivališča ali delavnice, a ne zase, ampak na podjetnikov račun. Ti delavci izdelujejo iz svojih surovin in s svojim orodjem, ali pa s podjetnikovim orodjem in surovinami, in oddajajo že gotov izdelek podjetniku tako, da je ta le trgovec, ali pa oddajajo še ne popolnoma izgotovljene izdelke podjetniku, ki jih v lastnih delavnicah spopolni in nato, kot trgovec in obrtnik v eni osebi, izroči daljnemu prometu. Pri tej manufakturni obliki obrti je bogati podjetnik izkoriščal do krvi posebno kmečke delavce.

Toda še nismo dospeli k modernemu kapitalizmu. O tem moremo govoriti šele tedaj, ko si je podjetnik zgradil svojo tvornico, ko je torej v lastnem obrtovališču zaposlil večje število delavcev, ki so pod njegovim neposrednim vodstvom in nadzorstvom potom delitve in specializacije dela začeli hitreje in racionalneje ustvarjati nove izdelke, in ko je slednjič podjetnik uvedel v tvornico prvi stroj, s katerim je šele mogel proizvajati posamezne izdelke v velikih množinah. Tvornično delo s pomočjo stroja je torej zrevolucioniralo obrt in z njo vse gospodarsko-socialno življenje človeka. Stroj se je uveljavil ne le v tvornici, ampak tudi v prometu. Voznik se je umaknil železni cesti, jadrnica parniku, trgovina po suhem in po morju je naenkrat razmahnila mogočna krila po vsem svetu.

Slika gospodarskih razmer v predmarčni dobi ne bi bila cela, ako ne bi pogledali, kaj se je v teku razvoja modernega kapitalizma zgodilo s kmečkim ljudstvom. Podaništvo in tlaka, ki sta kmeta osebno in gospodarsko zaslužila graščaku, se nista dala več vzdrževati. Koncem 18. in početkom 19. stoletja, do l. 1848. in s tem letom se je rešilo veliko socialno vprašanje kmečkega stanu v trojni smeri: osebni, gospodarski in politični.

Novodobni tehnični preobrat v poljedelstvu, ki je nujno zahteval svobodnega kmetovalca, razširjanje fiziokratičnega nauka, ki je baš poljedelstvu pripisoval edino produktivno sposobnost med vsemi proizvajalnimi načini, prosvetljenost dobe in proglašenje človeških pravic — vse to se ni moglo več strinjati s suženjstvom kmečkega stanu. Predvsem se je kmetu z zrušenjem podaništva dala osebna svoboda. Nato sta se odpravila tlaka in desetina, ki jo je kmet moral odrajtovati graščaku, užitne pravice do zemlje so se izpremenile v pravo lastnino, ki se je oprostila starih realnih bremen, sodna in policijska moč graščaka nad kmetom se je zrušila in kmetu so se podelile politične in državljanske pravice.

Vprašanje naseljevanje v očeh kapitalizma.

Jos. A. Siskovich.

Konservativni misleci dežele so polni glavobolnih skrbi glede morebitnih posledic, katere utegne v teku časa povzročiti omejitve naseljevanja. Kar celo vrsto takih skrbi izraža članek, ki sem ga prečital pretekli mesec v neki Wall Street reviji.

Eden izmed številnih ugovorov proti omejitvi naseljevanja zasluži posebno pozornost. Ta ugovor jasno kaže motive in interese, ki stojijo za njih. Člankar pravi: "Glavni faktor materialne prosperitete in napredka Amerikancev leži v tem, da imamo evropske delavce, ki dovolijo, da drugi plezajo preko njih navzgor". — Kjer ni dna, tam ni vrha."

Človek ki verjame da ni druge poti napredka in povzdige kot plezanje preko drugih, tak človek bo bržkone sprejel celoten program reakcionarjev. Število narodov, kateri so to poskusili in propadli je veliko. Začasno so ustanovili in upeljali sistem v katerem se je masa pogreznjenih in zatiranih vedno večala, po nji pa so plezali privilegiranci, dokler ji ni breme postalo preneznosno in se ga je otrsela. Tudi Amerika bi se bila kmalu ugonobila, ko je poskusila upeljati ta sistem med črnci z enakimi argumenti. Danes gotovi interesi rabijo ravno iste argumente v prilog naseljevanja Mehikancev. Vsa znamenja kažejo, da čas za nadaljevanje tega sistema ni ugoden.

Nek znamenit evropski pisatelj je nedavno napisal kaj loči ameriške mase od evropskih. Amerikanci, pravi, so skoro vsi brez iluzije socialne revolucije, potom kakega rešitelja, ali potom kakega ne-nadnega revolucionarnega procesa. Ameriški delavci vidijo bolj praktično rešitev iz svojega položaja brez razdiranja industrialnega sistema, odprave kapitala in privatne lastnine.

Člankar te revije pravi: "Pomanjkanje navadnih delavcev zna povzročiti velike in obsežne industrialne razpade." Glasom njegove teorije bi se to moralo dogajati že danes, a on tega ne vidi, ker je obdarjen s tisto slepoto, ki je značilna pri zavajalnih člankarjih kapitala. Njegova teorija in fakti se ne ujemajo. On ne vidi, da povprečen Amerikanec sledi tistim industrialnim voditeljem, ki niso reakcionarji, tistim, ki so spoznali položaj in so ga začeli obvladovati.

Na vprašanje, "kdo bo kopal naše jarke?" se odgovori — mehanični jarkokopi — kajti največji teh lahko izvrši delo, katero bi rabilo 400 mož. Čitali smo, da je poslednjo dobo pustilo samo v eni državi premo-gokope nad 40.000 rudarjev ter šli v industrije kjer se jih je rabilo. In takih sprememb in izboljšanj ni ne konca ne kraja. Danes večje plače ne pomenijo višje prehranjevalne stroške, ampak več produciranega in več razdeljenega med posameznimi člani družbe. Namesto večnega "najemanja in odslavljenja" od dela in brezumnog tekanja na Ellis Island čim se razmere malo izboljšajo, imamo sedaj vedno manj sezonskega dela in bolj stalna ter produktivna. To je koristilo delavcem samim in njihov položaj se je znatno zboljšal. Odprava potrate delavske energije se je izkazala velikim ekonomičnim pridobitvam, in ne ekonomičnim zgubam.

Ali izven vse te ideologije povprečen Amerikanec ve, da mora biti drug izhod, izhod ki se razlikuje od grobega in nizkotnega povračanja k staremu sistemu neuspeha, sistemu reakcionarjev. Verjetno je, da ga

bo tudi upeljal, čeravno ga reakcionarji ovirajo pri tem. V splošnem njegova vera ni še dobila oblike in jasnega izražanja, ampak je nekako kot sledi:

On verjame v industrialni sistem, kateri omogočuje pošteno zamenjanje dela med člani tega sistema; on verjame v sistem, v katerem bi naj zadostna produkcija bila merilo in podlaga zadostnega plačila; sistem v katerem naj bi se ljudje skušali povzdigniti s svojimi tovariši vred, in ne nad njimi. On verjame v industrialni sistem, v katerem bodo ljudje iskali in pridobili blagostanje v tem, da bodo odvisni od onega, kar bodo donesli k splošnemu blagostanju, in ne od zgube, potlačanja in ponižanja drugih.

Večina verjame v to. Nerada bo privolila v importiranje ljudi, po katerih bi plezali. Te taktike v izvajanju svoje vere ne bodo sprejeli, zakaj dobro se zavedajo, da koncem konca bi morala večina Amerikancev samih privoliti, da oni na vrhu in drugi plazijo preko njih in preko "voljnih Evropejcev."

JOS. SUCHY:

DOGADLJAJI KRIŠTOFOVEGA PEPČKA.

Črtice izza mladih dni.

To ni bil vihar . . . to bilo mesarsko je klanje.

Pri Sveščevih smo imeli svoj arzenal ali orožarno. Tam smo brusili svitle lesene meče dvoje vrste: take, ki smo jih uporabljali mi, namreč nas petorica, in take, ki smo jih po groših prodajali našim — nasprotnikom. Le-ti slednji — namreč meči — pa so bili tako izdelani, da so se pri dotikanju z našim orožjem ali razklali počez ali pa se v zaseki grče prelomili na dvoje. To orožje nam tedaj ni bilo nevarno. Gotovo pa je to, da smo vedno zmagali — mi. Tudi lokostrelno orožje smo izdelovali. Kot tetiva so nam služile one fine vrvice, ki so jih rabili vozniki na koncu bičev. "Fičafajle" so bile izdelane iz španske trstike, alias iz onega mučilnega orodja, ki je bilo običajno namenjeno našim občutljivim delom telesa, ki pa smo ga znali oprezno izmakniti iz kotov, kamor so ga navadno polagali naši p. t. starši. One "fičafajle", ki smo jih rabili za streljanje na vrabce, mačke in podgane, smo na koncu opremili z žebli. Kot tretje morilno orodje nam je služil kamnomet, to je paličica v podobi črke ipsilona. Obe vejici je spajala vrvica iz gumija. Tega orožja pa nismo prepuščali svojim sovražnikom.

Posestvo moje stare matere je mejilo na dekanov travnik. Letu smo imeli svoje vezbališče. Kakor sem že prej omenil, je bila Sveščevemu Janezu in meni poverjena naloga ali uloga izživačev. Kadar nam je zašlo po "človeškem mesu", kakor smo se izražali, sva šla midva na "auf". Kmalu nama je sledila sovražna četa. Za vežnimi vrati pa je čakala na prišlece naša s pomožnimi četami ojačena kohorta. Obstojala je iz gladiatorjev, ki so bili opremljeni z dolgimi meči, iz lokostrelcev in kamenjemetalcev.

Huronsko vpitje, hrušč in trušč so bili uvodni znaki. Pa tudi sovražniki so si nabavili pomožne čete. Tudi vojne pse so imeli s seboj. — Pomislite, v tistih časih so pri nas že poznali to institucijo svetovne voj-

ne! — Na dekanovem travniku so se razvile obojne vojne čete. Strahovito so udarjali meči, frčali kamni in "fičafajle." Vmes pa so tulili psi in se zaman zaletavali v naša z oklopi zadelana meča . . . To bilo mešarsko je klanje! Seveda smo imeli tudi barjake ali "fane", kakor smo jih takrat imenovali. Zajeti sovražnikovo "fano", je pomenilo konec bitke, toda barjak je bil vsikdar v — naši posesti. Zmagovalci in premaganci so se vračali domu, prepevaje ono našo himno in koračnico obenem, ki nas jo je naučil pokojni pater Kornel: "Rado ide Srbin u vojnike, zelene več bere lavorike . . ."

O teh naših bitkah bo gotovo nekoč še govorila zgodovina človeštva, ko bodo po dolgih tisočletjih izgrebli izpod zemeljske plasti — orožje nekdanjih starih Slovencev patriarhalnega mesta.

Razburljivi trenotki.

Tako je potekal čas v enakomernem valovanju vsakdanjosti. Razvijal sam se duševno in telesno: prvo, v kolikor se tiče prekanjenosti, iznajdljivosti, hudomušnosti, potuhnjenosti in — preudarnosti, drugo, v kolikor so se še bolj zaokrožile moje oblike, se še bolj zardečilo lice in še bolj porumeneli lasje. Obenem je naraščal čut ljubezni, ki ga je gojila do mene stara mati in nekako preračunljivo klečeplastvo, ki je v odsotnosti stare mame žal odsevalo — neutošljivega sovraštva s strani hišnih in gospodarskih poslov. Slednje dejstvo je seveda učinkovalo, da sem postal še bolj samopašen in nagajiv. Pa izkupil sem jih navadno v pošteni meri.

Nekoč sem se priplazil v kravji hlev, kjer je dekla ravno molzla krave. Ni me takoj zapazila. Jaz — ne bodi len — napnem lok in izstrelim pušico v kravo. Učinek je bil katastrofalen. Splašena krava stopi z nogo v kad, kjer je bilo že polno nemolzenega mleka, dekla ma zagleda ter mi vso kad mleka vrže preko glave. Moker sem bil do kože ter tekem čez travnik do bližnjega potoka, da se operem. Potok, ki nosi še danes ponosno nemško ime "Schussbach" (Šuspoh), je bil precej deroč in poln vode. Sicer sem imel navado, da sem ga s pomočjo dolgega droga preskočil, sicer pravim, danes pa je voda prestopila strugo. Vseeno zasadiš kol v zemlje ter se v slikovitem skoku spustim — v sredo potoka. V isti sapi sem že nekaj metrov odplaval po vodi, kričeč "pomagajte", a ni bilo žive duše na izpregled. Samo Sultan je tulil ter se zaletavaj ob verigo, da bi jo pretrgal ter poletel k meni. Čez potok je vodila deska, preko katere se je moglo priti na sosednji travnik. Tu sem me je zdajci privedla voda. Krčevito sem se prijel desko, toda joj meni, voda mi je izpodnesla noge, da so prišle pod desko. Z rokami sem se držal za desko in vpil, vpil. Čudno, da je bila ravno tu voda tako deroča. Čutil sem, kako valovi zaganjajo noge ob desko in mrzel pot me je oblival. Moj krik je naposled privabil strica Lojzeta iz drvarnice. Dobil sem za nagrado par gorkih zašnic.

Drugikrat se mi je zahotelo po ježi na konju Miškotu, ki mi je bil zelo naklonjen. Konjski hlapec Luka me posadi na Miškota ter ga potegne iz hleva. Bilo je proti večeru. Luka je imel nalogo, da popelje konje napajat na bližnjo pristavo, preko katere je tekem oni potok, o katerem sem zgoraj govoril; tu na pristavi pa se je razlival v nekaj bazen, vsaj tako širok je bil, če že ne globok. Tja je vodila tedaj naša pot. Ponosno

sem sedel na Miškotu. Spremljal naju je Sultan, ki se je v svoji dobrohotnosti seveda, venomer zaletavaj v konja, odnosno v moje noge. Kavalkada je naposled prišla na lice mesta. Sultan se je kakor jaz precej bal vode a Luka ga je nagnal, da je proti svoji volji prišel v dotiko z mokrim elementom. Miškotu je že zdavnaj presedalo večno tuljenje in skakanje veselega Sultana. Ko smo bili sredi bazena, se je naposled nagajiveca otresal s tem, da je udaril s kopitom — Sultana ni zadel — ter s tem povzročil, da sem padel jaz s konja — v vodo. Šele, ko sem se dodobra napil vode, je prišel Luka na drugem konju v mojo bližino ter me kar za lase potegnil iz vode.

Mleko in voda mi še danes ne ugajata.

Nekoč me je pa kaznovala celo — stara mamica. Bilo je tako: Vsak torek je bil v našem mestu tedenski semenj. Ta dan je bilo pri nas vse polno gostov: kmetov, kupcev, "konjskih lišajev" ali mešetarjev, skratka cela mešanica "v nebo vpijočih" pijancev. Na prostnem dvorišču je stal voz tik voza in tudi konji so bili na prostem, ker ni bilo več prostora v hlevih. Tak torek je bil zame izguba. Vsi so na me pozabili. Pravil sem že, da so me vsi posli sovražili, tudi kuhinjske deve mi niso bilo baš naklonjene. Sam sem bil pa tudi toliko trmoglav, da nisem hotel prositi jela, ki mi je, po mojem mnenju, pristojalo itak samo po sebi. Ob torkih sem običajno čutil vse muke — gladu. Če sem prišel v krčmo, me je napodila natararica: "Vun se poberi?" Če sem prišel pred kuhinjo ter so me zapazile kuharice, so mi pred nosom zaloputnile vrata. Stare mame pa ni bilo na izpregled. Toda sila kola lomi in nevdržljiva lakota me naposted napoti do nepremiljenega koraka. Stopim namreč v krčmo, odprem spodnjo kredenco, potegnem iz nje hlebec ter si odrežem kos, ki bi danes zadoščal celi familiji. Takrat sem prvič in zadnjikrat dobil gorko zaušnico — od stare matere — Bog ji greh odpusti! Jokal sem na vse pretege, da me ni bilo moč utolažiti, še celo potem ne, ko mi je stara mama sama prinesla na naročje poln krožnik najslajše mi jedi — sirovih štrukljev. — Kó je mamica odšla, sem kaj hitro izpraznil krožnik in — utihnil.

Bili so pa tudi veseli trenutki življenja. Posebno na Cvetno nedeljo. Tedaj sem nosil največjo in bogato okrašeno butaro v cerkev. Poleg pomaranč in jabolk, ki so bili pritrjeni v vrhu butare, sem dobil od stare mame tudi "cyanegarco" v dar. V velikem tednu sem bil kolovodja pred farno cerkvijo, ko je šlo za to, kdo napravi več hrupa in trušča pri razbijanju starih "kišt", ki smo si jih izprosili pri štacunarjih, in z ragljami, s katerimi smo ragljali po mestu v splošno nezadovoljstvo tedaj sicer še ne nervoznih "purgarjev" in mestnih psov. Srajčnik sem v tistih trenutkih vedno spravil za odprtino, kar bi me bili sicer oklali mestni psi. Na Veliko soboto smo nosili potico in piruhe v jerbasih v meznarijo, kjer jih je blagoslovil kaplan. Drugi dan, na Veliko Nedeljo, pa smo metali v piruhe krajcarje in grizli potice, da se je kar cedilo z obraza.

O srečni časi! Fiumus Troes. —

"Proletarec" ni "popularen" list. Socialistični listi med maso, katera ne razume socializma, ne morejo biti popularni. Najboljši socialistični listi so manj "popularni", kakor najslabši slabi kapitalistični listi. Ker to vemo je naša dolžnost navajati nepoučne na čitanje socialističnih listov.

IVAN VUH:

REFLEKSI.*1. Podedovani greh.*

... zgodilo se je, da je peščica znorelih proglasila dvorano skupnosti za svojo lastnino. To je bilo takrat, ko se je Človek izneveril samemu sebi in se zaznamoval. Tedaj je izgubila človečnost in se pojavila bestija, činično se režeča, po krvi hrepeneča.

Nad vhodom v dvorano pa je stalo zapisano:
"Nebesa."

Pred vrata je tista peščica postavila vse, ki niso ne mrzli ne topli in ukazala:

"Bogovi je naše ime. Tako nas kličite odsihmal."

In tisti, ki niso ne mrzli ne topli, so padli pred njimi na obličja in jih molili...

Tisočeri, izgnani iz dvorane, so pa šli svojo pot po cesti, na kateri je stalo zapisano s krvavorudečimi črkami:

"Delo."

Tedaj je prihitel nekdo za njimi, ki ga niso poznali in se jim pridružil. Rekel jim je v pozdrav:

"Proletarci bodi vaše ime... Tak je ukaz bogov gospodarjev vaših."

Tisočeri so ga pogledali:

"Kdo si, ki ti je bila dana ta naloga?"

Nepoznanec je sključil hrbet in rekel počasi:

"Podedovani greh." —

Zgodilo pa se je, da so se tisočeri vse znojni in utrujeni uslavili in rekli:

"Zakaj se oddaljujemo od našega? Ali nismo sami krivi, da smo se dali premagati? Toliko nas je pa smo se zbalii tiste peščice. Popravimo, kar smo zagrešili."

Odšli so pa že zelo daleč in tam, kjer so se ustavili je bila nižina.

In ko so to sprevideli, so rekli:

"Vrniti se po poti, po kateri smo prišli je nemo-goče. Zato naredimo, da bo tisto, kar je nižina enako višini; in da ne bo ne nižine ne višine ko naredimo tako. Tako si bomo pogledali iz oči v oči s tistimi, ki so nas ogoljufali."

Tisočero glav je bila ena misel in tisočero rok je izvrševalo tisto misel. Že je nastajala iz nižine višina. Že je segala malodane do tja, kjer je bilo zapisano: "Nebesa". Že se je slišal šum v dvorane in glas Proletarcev je že klical bogovom:

"Naredite prostor in slecite božanstvo. Zakaj Človek se vrača."

Strah je nastal med vsemogočnimi bogovi. Prepri-rajoci se med seboj za prvenstvo, so se zdajci pomirili.

"Nevarnost nam grozi", so djali. "Tisti, katere smo prisilili, da so nas molili in nam služili, so začeli misliti. Glejte, kam je segla že njih misel. Strašno orožje je misel."

Proletarci so pa klicali:

"Naredite prostor. Slecite božanstvo. Zakaj, Človek se vrača! Podedovani greh smo ubili, odrešili smo vas in nas. Zato ni več bogov in ni več Proletarcev, nego je zopet Človek."

"Slišite bogokletne množice? Pokažimo jim svoje božanstvo. Mi nočemo Človeka, zakaj on nas oropa gospodstva nad množicami."

Tedaj se je priplazil nek hlapec h glavarju bogov in mu zašepetal na uho:

"Napolni, o gospod, možnjo s cekini in daj mi jo tako napolnjeno. Obljubljam ti, da razkropim tiste, ki ti groze."

"Ti bi mogel, hlapec", ga je vprašal glavar bogov, in ga ni pogledal.

Hlapec je hlapčevski prekrižal roke in skrivil hrbet.

"Rekel sem."

Glavar bogov je pomolčal, kakor bi mislil. Nato je rekel milostno:

"Bodi!" ...

Ko se je zgodilo, kakor je svetoval hlapec, je šel k prvim iz zidarjev, ki so zidali. Občudoval je gigant-sko delo in zvito požvenkljaval s cekini.

Zidarji so se ozirali vanj, zakaj mamljivo je žvenkljalo.

"S čim zvoniš?"

Skušnjavec pa je skrtil možnjo in se skrivnostno smehljajal.

"Ne smem izdati? ..."

A se je vendar približal tiho in oprezno in zašepetal z dobro hlinjajočo opreznostjo:

"Ukradel sem... Koščke nebes sem ukradel."

Drugi, ki niso slišali šepetanja so spraševali:

"Kaj pravi?"

Tisti, ki so slišali so rekli šepetajoč, kakor so videli skušnjavca:

"Koščke nebes, pravi, ima... Ukradel jih je, pravi."

"U... Koščke nebes?... Naj jih pokaže."

Zbirali so se okrog skušnjavca in govorili:

"Pokaži, da vidimo!"

Skušnjavec se je branil. O, zvito se je znal hliniti.

"Silno se bojim."

"Ne boj se," so mu govorili. "Poglej nas, mi se nikogar ne bojimo. Kmalu bomo v nebesih, le poglej."

Skušnjavec se je naredil, kakor da se zanaša na njih varstvo in moč. Skrivnostno je odprl možnjo.

"Hu... Vidite?... Koščki nebes..."

Cekini so bliščali, kakor solnce, zavito v tanko prosojno meglo.

Nekateri so stegnili roke, da jih otipajo. Skušnjavec je naglo zadržnil možnjo.

"Zasluziti treba", je rekel skrivnostno in se smehljaje odmaknil od zidarjev.

Ko se je storila noč, je skušnjavec stal za grmom ob potu. Ni stal dolgo. Videl je, kako se je nekdo počasi in previdno plazil po poti.

Skušnjavec tiho zažvenklja s cekini.

Postava pospeši korake.

"Čigava je postava, ki jo vidim v mraku?"

"Zidar sem," je tiho odgovorilo iz mraka.

"Česa hočeš?"

"Koščke nebes."

Skušnjavec ni mogel skriti veselja.

"Ne bom osramočen pred teboj, o gospod", je rekel zadovoljno.

Podedovani greh se je vzpel v vsej svoji grozi.

"Ne dozidamo", je rekel in zidarji so govorili malodušno za njim. "Previsoko je do nebes in mi smo slabi in globoko v nižini. Izkrvavimo, a ne dozidamo."

V pesteh pa so stiskali cekine.

"Premagajte malodušje" so pozivljali človekoljubi. "Blizu smo cilju. Še poslednji napor."

Ali v vrstah tisočerih je že gospodarila razdvojenost. Slehernega, ki se je dotaknil cekina, je prevzela pokorščina. Sveta ponižnost ga je navdajala in jel se je odmikati od združene misli in se potuhnil. Zakaj cekin mu je svetil v pokorščino . . .

Bogovi, videč delo in moč cekinov, so zaploskali veselja in rekli:

"Resnično, vreden je naš hlapec in hlapčev hlapec, da ju nagradimo."

Z okovano peto svojih težkih nog so sunili v zapuščeno stavbo združene mšli, da se je zamajala in porušila. Pod razvalinami je izkravela peščica zvestih, ki je kljubovala do poslednjega. Njih kri je pokropila razvaline.

Hlapec in hlapčev hlapec pa sta ležala pijana pred vratni nebes . . .

Po cesti je šel tujec. Visok mož, jasnega obraza. Lasje so se mu vsipali v kodrih po plečih.

Na svojem potu je srečal ljudi, ki so bili zaviti v kože iz živali in se tresli. Ker je bila noč, so šli počasi, da bi ne padli.

"Kdo ste", je vprašal tujec.

"Prebivalci zemlje", so odgovorili.

"Zakaj tavate v temi in zakaj ste ogrnjeni v kože, kakor bi vas zeblo.

"Solnca ni in zato ne vidimo. Njegove toplote ni, zato smo se odeli v kože živali, ker nas zebe."

"Vi nimate ognja?"

"Nimamo, o popotnik! Pri bogovih je, in skopi so s svojim, a prebivalcem zemlje je nepoznan, dokler ne vzide solnce."

Popotniku so se prebivalci zemlje zasmilili. "Zakaj," je rekel v svojih mislih, "gori ogenj noč in dan pri onih tam, odkoder sem tudi jaz, a ti tukaj ga ne poznajo? Tam ga je toliko, da se odvrtačajo od njega, a tukaj tavajo v temi. In vendar so oni tam zgoraj in ti tukaj doli enaki. Po obrazih in postavi vidim, da so enaki."

Obrnil se je k njim in rekel:

"In vi bi želeli ognja?"

"Blagoslov bi nam bil in postali bi kakor bogovi."

Popotnik se je nasmehnil:

"Prinesem vam ga."

Ko so bogovi zapazili, da imajo prebivalci zemlje ogenj, so sklicali veliki svet.

"Kdo je dal prebivalcem zemlje, ki so naši sužnji ogenj?"

Molk. Drug je pogledoval na drugega in molčal. Popotnika pa ni bilo na tistem svetu. Poučeval je prebivalce zemlje, kako rabiti ogenj.

"Kje je Prometej", je vprašal glavar bogov.

Iskali so ga in javilli:

"Ni ga v nebesih."

Tedaj je glavar bogov vzel daljnogled in pogledal na zemljo. Kar je videl, ga je napolnilo s sveto jezo.

"Pojdimo", je rekel, "na zemljo in vprašajmo prebivalce zemlje, kdo jim je dal ogenj. Zakaj jaz vidim, da je pri njih Prometej in jih uči rabiti njegovo moč. Potuhnjeni kakor so, nam izdajo svojega dobrotnika."

In šli so bogovi na zemljo in se ustavili pred prebivalci zemlje.

"Kdo vam je dal našo last", so rekli trdo in pretnja je bila v očeh bogov. "Zakaj ukradena je."

Prebivalci zemlje so se ustrašili, zakaj ogenj jih še ni dovolj ogrel in so odgovorili:

"Ne zamerite vsemogočni . . . Nismo vedeli, da je ukradeno. Tujec nam ga je prinesel. Glejte, tam stoji."

In pokazali so na Prometeja.

"Ti", so se razkačili bogovi. "Kako si mogel."

Prometej pa je odgovoril:

"Ko sem šel po zemlji sem videl prebivalce zemlje v mraku tavajoče in v mrazu trepetajoče. In sem rekel v svojih mislih: Kako da manjka tem tukaj doli svetlobe in gorkote, a nam tam zgoraj sije razkošno, prazkošno, da se odvrtačamo od nje. Kako da ti tukaj doli, taistega obraza in oblik, kakor mi tam zgoraj gladujejo od tega, česar imamo mi tam zgoraj preveč. Tako preveč, da se celo kvari. Zato sem šel in vzel od ognja in jim ga dal, da ne bo med nami in njimi razlike."

"Da ne bo med nami in njimi razlike", so kričali bogovi. "Bogokletstvo! Kakšna kazen naj te zadene za tvoj greh?"

Prometej pa je razširil roke in obraz mu je sijal kakor solnce:

"Prinesel sem Človeku ogenj. — Ni kazni, ki bi odvagala veličino mojega dela. Zakaj v nejevni luči postane nam enak."

Razkačeni bogovi so ukazali, da se mora Prometej prikovati na pečino. Orlu so ukazali, da mu mora vsak dan trgati jetra iz telesa. To naj bo kazen za njegov greh. —

Koliko je dobil tisti, ki je izvršil povelje bogov?

Herkules, mogočna združena misel je zdrobila okove in ubila požrešnega orla.

Tedaj se je bogov polastil trepet.

V zabavo je bilo mogočnim klanje ljudi. Cezarji so se zabavali gledajoč curljanje krvi iz trepetajočega človeškega telesa in ploskali. Ave Cezar morituris vos salutant, je bil primoran pozdrav sužnjegladijatorjev, umirajočih v zabavo cesarja in rimskih patricijev. Njih migljaj s prstom je podarjal ali jemal življenja premaganim.

Spartak, sužen-gladijator pa je zaklical sužnjegladijatorjem:

"Smrt nam je zapisana. Umrimo torej za svobodo svojo in drugih!!!"

Stresel se je mogočni Rim, Rim bogov. Ponosni Rim, gospodar sveta, je trepetal pred združeno mislijo.

Ali kaj?! . . . Podedovani greh se je vnovič pojavil . . . Zgrabil je za združeno misel in potresel njene temelje. Izdajalci so ogrevali rimske cekine in stavba svobode se je zrušila.

Bogovi so strašno odplačevali obresti za svoj prestanti strah. Ob cesti med Canuo in Rimom, milje dolgi, je stalo šesttisoč križev. In šesttisoč sužnjev je umiralo na njih.

Združena misel je bila zdesetkovana. Umirala je a ni umrla.

1573. leto.

Krvava je bila Sava in polje brežiško posejano z mrličji. Drevesa so pa obrodila — obešence. Veliki duheven sluga bogov je naročil hlapcem, ki so se pla-

zili okrog njega, naj zakurijo veliki ogenj v slavo Prometeja.

Najsilnejšega iz puntarskih kmetov-tlačanov so posadili na razbeljen prestol. Žarečo krono so mu posadili na glavo. Majhni in veliki hlapci bogov in velikega duhovna pa so rajali okrog mučenika in srkali z nozdri vonj pečenega človeškega mesa, ki se je živo cvrlo na razbeljenem prestolu ter vsklikali — kmečkemu kralju. Kakor nekoč v trintridesetem letu po rojstvu tesarjevega sinu iz Nazareta — kralju Judejskemu.

Združena misel je bila kronana v mukah — da zakraljuje, ko napoči njen dan . . .

* * *

Stresali so se temelji nebes, ko je Proletarec udaril na vrata.

“Kdo je”, se zakričali odreveneli.

Proletarec pa je še udaril enkrat, še silneje, da so se pretrgala vrata od vrha do tal in je stopil na prag.

“Znanec sem iz davnih dni in od včeraj”, je odgovoril in njegov glas je bil, kakor grom.

“Zmotil si se”, je rekel nekdo v strahu. “Tukaj so nebesa in zato si se zmotil. Odidi.”

Proletarec pa je prestopil prag.

“To je dvorana skupnosti”, je rekel. “Proglasili ste jo nebesom, ko ste nam, presenečenim in nezavešnim se vsilili pekel. Pomnite? Takrat je bestija zarjavela v vas, pomnite, pa tudi v nas?”

“Bogovi je naše ime, ne pozabi Proletarec”, je zakričal zopet nekdo iz gruče. V glasu se je poznalo, da v obupu.

“Ko ste, prekanjeni in premeteni, zaprli vrata, ste ukazali onim, ki niso ne mrzli ne topli, tistim svojim hlapcem, da vas tako kličejo, da bi nas preplašili. Trdo smo se pokorili za tisti strah in dobro vam je bilo v njegovi senci.”

“Silna je naša moč in ne izzivaj je, da se hujše ne pokoriš. Pomni, da nam ne groziš prvič . . .”

“S cekini ste delali, vem . . . Orel mi je kljuval jetra, na skalo pripetega . . . Ob cesti med Canuo in Rimom sem trpel v šesttisočih mukah . . . Venčali ste me z razbeljeno krono, in zato sem prišel, da zakraljujem. Človeka ustoličim v starih njegovih dvoranah.”

Mrk, prezirajoč s povzdignjeno glavo je gledal Proletarec po bogovih.

“Kaj tedaj hočeš?”

“Svoje. Naredite prostor in slecite božanstvo. Zakaj Človek je prišel.”

“Norec”, so zakričali. Na njih krik je prihrumela truma hlapcev in slug. V besnem vrišču so se vrgli na Proletarca.

“Ah, vidim, da nočete Človeka.”

Grenak je bil njegov pogled.

Bogovi so pa ukazali hlapcem in slugam:

“Vrzite ga v zunanjo temo, kjer je jok in škripanje z zobmi.”

Proletarec se je zdajci zasmel, glasno, jedko in zamahnil.

Hlapci in sluge so padali. Valili so novi v dvorano, zakaj veliko hlapcev in slug je služilo bogovom. Ali moč Proletarca je bila neizmerna, nezlomljiva. Zavihal je rokave in udaril. Enkrat . . . dvakrat . . . Iskre so švigale, kakor izpod nakovala kovaču . . .

“Dorastel sem”, je govoril. “V trpljenju in ognju sem sežgal podedovani greh.”

Korak za korakom je stopal po dvorani. Težko je dihal, zakaj naporna je bila borba in sovražnik mno-

goštevilen. Tedaj je skočil, planil k vzvišenemu mestu, kjer je navadno poglavar bogov sprejemal vdanostne poklone. Zamahnil je. Zlati prestol se je s treskom zvalil v prah.

Bogovi so zatulili z glasom zveri. In glej, hlapci in sluge so zdajci planili iz dvorane z grozo v očeh. Proletarec se je naslonil na kladvo.

“Končano”, je dejal težko dihaje.

Ozrl se je okrog.

“Ni časa počitku. Razvaline treba odstraniti da se zgradi nova, človeku dostojna dvorana. Zakaj oskrunili so staro tekmo . . .”

In ko je to izrekel, s lotil, da si utrujen dela.

Združena misel je zravnala dole in doline. In ni bilo več višin in ne nižin . . .

Sanje velikih in malih sanjačev.

Anton Jurca.

(Nadaljevanje.)

Eno najzanimivejših poglavij v zgodovini ameriških Slovencev je razvoj Slovenske Narodne Podporne Jednote.

Vsak zaveden slovenski delavec, vsaka naša rojkinja ki se je zanimala za potek razmer in bojov, čuti in ve, kako težki so bili boji, predno je postala SNPJ. trdna podpora organizacija.

Kdo je ustanovil SNPJ.?

Kal ustanovitve so ji dali tisti, ki so hoteli podporno organizacijo neodvisno od Rima in rimskih zastopnikov v naših naselbinah.

Dušo Slovenski Narodni Podporni Jednoti pa so udahnili socialistični delavci. Oni so po naselbinah ustanavljali društva, oni so bili ki so radi tega izgubili v mnogih krajih delo in bili od ignorantnih ljudi otvorjeno zaničevani in celo preganjani. Glasilo šifkartaške firme v New Yorku je proglasilo ustanovitev SNPJ. za mrtvorojeno dete. Tega je sedaj nad dva desetletja, in to mrtvorojeno dete predstavlja danes najjačjo slovensko podporno organizacijo, najmodernejše organizirano, in njene metode so kopirale slovenske in hrvatske podporne organizacije. Ima svoj dnevnik, kateri je šifkartaškemu dnevniku v marsikakšni naselbini izpodkopal tla, tako da je izgubil v teku deset let polovico naročnikov in jih še vedno izgublja.

Socialisti v SNPJ. so lahko ponosni na svoje delo, ker so zgradili iz nje podporno organizacijo, kakršne nima v enakem obsegu z enakimi ugodnostmi noben drug narod.

Kot socialisti in delavci se zavedamo, da bi morala za delavce v vseh potrebah skrbeti družba, za katero delavci garajo in se izgarajo. Ali ker vemo, da je nazadnjaško delavstvo danes še v večini, smo bili prisiljeni, da pomagamo drug drugemu, da vzamemo breme ki spada družbi na svoje rame, in v ta namen smo ustanovili SVOJE podporne organizacije.

Slovenska katoliška duhovščina v Ameriki je “pozdravila” ustanovitev SNPJ. z zaničevalnim smehljajem, češ, kaj boste vi, ki nimate ljudi za seboj! Mi, božji namesniki na zemlji, mi smo pozvani organizirati rojake v podporne društva! Mi imamo list “Am. Slovenec”, imamo cerkve in prižnice v njih, imamo

zakramente ki služijo naši agitaciji, vi reveži pa se silite z vašo SNPJ!

Smejali in norčevali so se slovenski duhovniki, zabavljali in intrigirali, gulili so rojake v naselbinah, pomagali pa so jim katoliški salunarji, pošiljalci denarja v stari kraj, bosci, Irci ter drugi "vplivni" katoličani.

Nič ni pomagalo — kajti SNPJ, je rasla, in Jugoslovanska socialistična zveza je dobivala vedno večji vpliv. Tedaj pa se je pričela borba na življenje in smrt, ki traja nepretrgoma skozi dva desetletja.

Duhovniki, ki so sanjali, da ni JSZ, nič drugega kakor skupinica starokrajskih obrtnih delavcev in nekaterih premogarjev, so se zmotili. Ker so podcenjevali socialistično gibanje med nami, so podcenjevali še bolj SNPJ., in postali so pozorni že potem ko so videli, da SNPJ. raste in raste, in da je nadkrilila KSKJ. Ko pa se je enkrat začel resen boj, je bil ljut. Duhovniki s prižnic in izpred altarjev so rohnili, in v naselbinah je nastal silovit boj v vsakovrstnih oblikah. Ni treba, da bi jih opisoval, ker so vam znane.

In znano vam je, da cerkev ni zmagala. SNPJ. in z njo socialistična misel med našim delavskim ljudstvom je triumfirala.

Tedaj pa se je dogodilo, da so množice ameriških Slovencev pristopile v SNPJ. radi — podpore. Nič več niso verjele svojim katoliškim listom in duhovnikom — pristopile so, ker so videle, da so bili socialisti v stanju zgraditi podporno organizacijo, katera nudi za enak in celo za manjši denar boljše podpore kakor druge. Ljudje so sebični, pa so prišli v organizacijo, katero so pred petimi in desetimi leti preklinjali in pljuvali po njenih agitatorjih. Duhovniki in katoliški "lajiki" so grabili po svojih glavah v skrbeh. Prišel jim je na pomoč frančiškanski štab, ki predstavlja danes v ameriškem slovenskem katolicizmu najpopolnejšo "mašince". Ta je dejal: Pustimo, kar ne moremo zabraniti. In tako so molčali o SNPJ. kake štiri leta, ali morda pet let. Omenili so jo samo po malem, ne preveč sovražno. Potem pa so se zagnali: SNPJ. vam ne da pravice, SNPJ. blati vero, SNPJ. žali zakramente — itd.

Pričeli so torej s sistematično kampanjo, da iz SNPJ. napravijo drugo Kranjsko Katoliško Jednoto. Prišli so pred članstvo z gesli: SNPJ. ne sme v svojem glasilu pisati niti besedice proti "veri", kajti to žali čut "članov". Tako na glas so kričali o "svobodi", in tako glasno so hoteli "svobodo", da so pridobili na svojo stran marsikakšnega "svobodomiselnega" člana, ki si je mislil: Prav imajo, SNPJ. naj bo strogo *BREZBARVNA*, izbriše naj *VSA NAČELA IZ SVOJIH PRAVIL*, pljune naj na svoje tradicije, in daje naj samo podpore kolikor največ mogoče veliko.

Tedaj se je v SNPJ. prvič pokazala nevarnost — krize.

V tej dobi se je pojavilo v nji novo "zakrito" gibanje. Klerikalni "vihar" je za silo utihnil, in nastal je v nji "progresivni" vihar, katerega je usmerjal neki Chas. Novak, Bartulovič, Nevesekdo, ali karkoli je že njegovo pravo ime. Bil je importiran, faktično importiran v Ameriko nalašča za tako delo kakor ga je vršil in ga vrši. Hrvatski delavci, kateri so prišli po razkolih v JSZ. pod vodstvo demagogov, so s svojim denarjem omogočili, da je omenjeni provokator prišel v Ameriko in da so kupili list "D.S.", katerega danes v čast slovenskemu delavstvu ni več.

Osem mesecev pred osmo redno konvencijo SNPJ.

so v glavnem stanu hrvatskega "Radnika" organizirali "ofenzivo" proti SNPJ. To je priznal Radnik sam, ko je pisal, da so dobili "drugovi" v naselbinah navodila, kako naj postopajo, da bodo izvoljeni za waukegansko konvencijo "pravilni" delegati, in kakšnih metod naj se poslužujejo, da bodo očrnilni "socialpatriotsko mašino" v SNPJ.

Članstvo SNPJ. ni vedelo skoro nič o teh intrigah, ker v večini ne čita Proletarca. Prosveta pa o njih ni pisala, in izgledalo je, kakor da je vreme lepo in da ni na obzorju za SNPJ. nobenih nevarnosti.

(Dalje prihodnjic.)

H. B. Z. "rešila" problem izrednega asesmenta.

"Zajedničar" z dne 6. oktobra poroča, da je razpisan izreden asesment v bolniški fond HBZ. po §2 na člana, ki ga mora vsakdo plačati v oktobru in novembru. Ta izreden asesment bo prinesel v blagajno bolniškega sklada okrog \$100,000.

Na prošli konvenciji HBZ v Clevelandu so bili delegatje v veliki večini proti povišanju asesmenta v bolniški sklad, proti zmanjšanju bolniške podpore, in proti — izrednim asesmentom. Tedaj je imela HBZ. v svojem bolniškem skladu že okrog \$40,000 primankljaja. Kako ga pokriti? Kako razrešiti zamotano uganko? Pronašli so, da ima HBZ. takozvani surplus, ali rezervni fond, in konvencija je naložila glavnemu odboru, naj ga transferira, ako bi bilo to zakonito, v bolniški sklad. Glavni odbor je poizvedoval in dobil od zavarovalniškega komisarja odlok, da se omenjenega "surplusa" ne more transferirati. Odborniki so se sešli skupaj in se posvetovali. Kaj storiti? Konvencija je bila proti izrednim asesmentom, in če ga sedaj razpišemo, bo Grškovičev-Ziničev blok rekel: Glejte, ko hitro je dobila reakcija v roke to našo njavečjo zajednico, že imamo izredne asesmente! Rekli smo vam, da ne bodo znali gospodariti!

Tedaj so po daljšem premišljevanju našli izhod. Sklenili so: Razpisali bomo asesment v bolniški sklad po §2 na vsakega člana, obenem pa bomo odpravili asesment v posmrtninski sklad za mesec oktober in november, in tako članstvo ne bo na škodi, ako ne celo na dobičku. "Surplus" je omogočil to čudo.

Lahko pa se dogodi, da pride danes ali jutri kaka mala epidemija, ali da se pripeti kje katastrofa, ki bo vzela življenje mnogim članom. Take stvari se dogajajo, čeprav jih nimamo radi in želimo, da jih ne bi bilo. In kadar so stiske, tedaj surplus zelo prav pride. Ako ga ni, grozi izredni asesment ne samo v enemu, ampak v raznih skladih.

Deficit v bolniškem skladu HBZ. narašča. Sto ti-soč dolarjev bo zadostovalo le za kritje dosedanjega primankljaja. Prvemu izrednemu asesmentu bodo sledili drugi. Surplus bo tudi izginil, no in potem bo treba ali zvišati prispevke, ali omejiti podpore, ali oboje. Ni dobre skrbeti samo od danes do jutri.

Ali veste, da ima "Proletarec" najboljšo in največjo zalogo slovenskih knjig, kar je slovenskih knjigaren v Ameriki? Prečitajte cenik v tej izdaji.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

SHOD J. S. Z. V SPRINGFIELDU. — DVE KAMPANJI.

SPRINGFIELD, ILL. — V našem mestu že precej časa ni bilo večjega shoda pod avspicijo kluba št. 47 JSZ. Ker pa je volilna kampanja na pragu, in ker se delavstvo tega okrožja veliko zanima za problem premogokopne industrije, oziroma ljudstva ki se preživlja v nji s svojim delom, je naš klub aranžiral za nedeljo dne 17. oktobra ob 3:30 popoldne velik shod, na katerem bo govoril s. Frank Zaitz o politični in ekonomski situaciji v Illinoisu in v splošnem, o problemu unije premogarjev, o aktivnostih ter neaktivnostih našega delavstva itd.

Govoril bo na tem shodu tudi John Haidmars, ki kandidira za predsednika 4. subdistrikta. Poročal bo o važnosti volitev v premogarski uniji in situaciji med premogarji v Illinoisu z ozirom na unijo.

Udeležite se tega shoda vsi, moški in ženske, ker je prirejen za vse. Na prvoimenovanega bo lahko vsakdo stavil vprašanja, ki se bodo tikala predmeta njegovega govora.

V kolikor mogoče, bomo imeli poleg govorov tudi druge točke.

Shod se bo vršil v Slovenskem domu. Po shodu bomo imeli plesno zabavo. Upamo, da nas poseti občinstvo te in okoliških naselbin v velikem številu.

Jos. Ovca.

PUEBLSKI OLD TIMER O ZVODENELIH GLAVAH.

PUEBLO, COLO. — Nekaj časa me ni bilo na izpregled, in ker je enim dolg čas po meni, se zopet oglašam. Po konvenciji KSKJ. (katere se nisem udeležil), sem šel prisluškovat v Leadville (vem da je prisluškovanje grda lastnost), kako sta se pogovarjala predsednik KSKJ. Grdina in leadvillski župnik Trunk, ki je bil v Pittsburghu delegat. Izprevidel sem, da je Trunk veliko razumnejši kakor Grdina. In slišal sem, kako sodita o tem ali onem slovenskem duhovniku, in o "vodilnih" katoliških lajikih. Rev. Trunku je dolg čas, silno dolg čas, in se moti s pisanim poljem. Berem, je dejal, pregledujem in argumentiram sam s seboj. In pišem v "A. S." Rojaki v Leadvillu so večinoma nedvedni ko noč, in bolj kakor leadvillska noč. O literaturi nič ne vedo, politika jim je španska vas, in njihovo obzorje je manjše kakor je širina dolinice pod leadvillskim mestecem, po kateri se vije proga Rio Grande Western. Moža ki drži slovenski klerikalizem pokonci, sta se pogovarjala tudi o uredniku Glasila KSKJ. Smejala sta se, ko sta omenjala župnike Zakrajška, Černeta in našega Cirila Zupana ter kopo drugih katerim ne vem vsem imena. Čudno, včasih sta postala sentimentalna, potožila sta si svoje težave, in skoro jokala. Povedal bi več, pa nočem da bi mi kdo očital "opravljanje".

In kako je pri nas, v zapadnem slovenskem Rimu, kakor so rekli ob priliki cerkvene slavnosti, katero so posetili med drugimi slovenski cerkveni dostojanstve-

niki z evharističnega kongresa, med njimi škof Jeglič? Slabo je pri nas, ako hočete, da vam po pravici povem.

Naši "komunisti" so hudi na socialiste po vsem svetu, ker so vpropastili "Delavsko Slovenijo". In če se pomisli, da so dali zato da se jo ohrani pri življenju kar celih enajst dolarjev, se še meni milo "stri" (ravnokar se mi je utrnila solza). "Proletarec" ima v Puelbu malo naročnikov, tako malo, da me je sram, komunisti pa so bili vsa ta leta ponosni na to dejstvo. V prevelikem veselju so pozabili razširiti "D. S.", sami pa so jo dobivali večinoma zastoj. Tako se je nalezla sušice in je umrla. "Vidite, kaj ste napravili?" pravi Šumina, Mohor in kompanija, in ogleduje tiste platelčke, ki se imenujejo "Delavec", ter si misli: Če "D. S." ni mogla zbiti-Proletarca na tla s pomočjo Radnika, kako ga naj zbije tale platelček? Pa jim je hudo, ne zato ker je "D. S." prenehala, ampak ker Proletarec ni prenehal.

Šumina in Pepé s pipcem sta nedavno "strašno" protestirala proti F. Zajcu radi njegovih člankov v Prosveti, v katerih je razpravljajal o bolniškem skladu. Društva Orel ni omenil, in upam, da je med onimi ki imajo prebitek. Pepé in Šumina pa le nista zadovoljna. Na eni seji društva je grmelo in je izgledalo kakor da se vljuje tudi ploha in da bo treščilo. "Protestiramo... zahtevamo da se protestira proti Zajcu... Naše društvo naj pošlje protest...."

In tako dalje. Kričanja je bilo veliko, dežja pa nič. Kričati so pomagali posebno pridno klerikalci, in jaz našim čistim na takem zavezništvo čestitam. Gliha vkup štriha! Seja je bila burna, a med sejo so nekateri člani zborovali "tajno" nekje drugje. Takoj po zaključenju seje jih je pridrvelo kakega pol ducata "čistih" v dvorano ter obsipali predsednika z vprašanji, ako je protest proti Zajcu sprejet. Pojasnil jim je, da so prepozno prišli in da jim ne preostane drugega kakor da sami protestirajo. In res so protestirali vse križem. Predsednik jih je še posvaril, da naj drugič pazijo kedaj se seja vrši in pridejo odločevati o pravem času.

Naš Pepe je ob tej priliki predaval o čikaški mašini. Arka fiks, če je vse to res, so pa res lumpje tisti tiči v Chicagu. Predaval nam je o njih že na par sejah, ko pa smo se razšli, smo vselej zaključevali, da so ljudje v Chicagu čisto pokvarjeni. Ni čudno, da je tam toliko roparjev, morilcev in koritarjev. Hotelirja in lotte pa Pečnik ni omenil. Govoril je tudi o častnih izjemah, oziroma izjemi, kakor tisti Zvonko, o katerem pravijo, da je zopet svobodomislec in da na skrivaj daje za maše.

Pečnik, ki drugače ni slab človek, ampak po mojem mnenju le omejen in zapeljan, je dejal bratom: Jaz, bratje orli, ne bom protestiral, ampak vi protestirajte da se bo slišalo v Chicagu in vprašajte:

1.) Čemu so me pozvali v Chicagu in me razglasili da sem postal član gl. porotnega odbora, dasi so dobro vedeli, da mi ne mislijo dati tega mandata? Čemu so me pozvali, da sem se vozil tako daleč sem in tja za jednotin denar in bil glavni odbornik samo nekaj dni?

2.) Čemu b. Zajc ne objavi tudi druga društva, ki pijejo kri bolniškemu skladu, med njimi čikaško

društvo, ki iz njega največ zajema. (Če sem številko pravilno ujel, je tukaj imenoval društ. št. 86 SNPJ. v Chicagu.) Pečnik je v svojem argumentiranju delal vtis, kot da Zajc objavlja le tista društva ki jih nima rad, ona pa ki jih ima, zakriva.

Veliko bolj netoleranten je bil v tej "razpravi" naš Don Gabrielo Šumina. Kričal je, "da se žuti izdajici i patrijotu Zaičaku nečemo pustiti za nikakvu riječ . . ."

Vidite, da je včasih tudi pri nas zanimivo!

Veliko bi lahko pisal, in verjemite mi, rad bi pisal kaj lepega o naši naselbini, toda ne morem, kajti če bi hotel pisati lepo o nji in jo hvaliti, bi moje dopise naslovil na "Am. Slovenca" ali pa na "Glasilo K. S. K. J." Tukaj nimamo naselbine, ampak faro. Tukaj nimamo nikakega aktivnega življenja na družabnem polju, razun klerikalnega.

Ljudje, pobožni in le včasih pobožni, se sovražijo kakor gadje (prosim, ali se gadje sovražijo?) Zmerjajo koritarje v Chicagu, odkrivajo sovražnike ljudstva tam kjer jih ni, in pomagajo — fari.

Zalostno je v zapadnem ameriškem Rimu, in nam vsem je hudo, vsakemu na svoj način, tugo in duševno bol pa tolažimo s pijačo. Dal Bog, da se bi vseh nas prijela vodenica. V glavah jo imamo že dolgo časa.

Old Timer.

ALI NAŠI PREMOGARJI V PENNI SPOLNUJEJO SKLEP PROŠLE KONFERENCE J. S. Z.?

WEST NEWTON, PA. — Libraryska konferenca klubov JSZ. in društev Izobraževalne akcije JSZ. je med drugim zaključila, da bo v bodoče bolj sistematično delovala za stvar premogarjev, kajti naše naselbine v tej državi so razun nekaterih izjem premogarske, ali pa mešane.

Stavka premogarjev, oziroma izprtje premogarjev traja v nekaterih "kempah" in okrožjih že nad leto dni in dalj. Drugod groze z izprtjem. Naša unija je v znamenju volilnega boja. Nad njo visi Damoklejev meč, nit na kateri visi pa predstavlja 1. april 1927, ko poteče jacksonvillska pogodba. Ali bo stavka? Ali bodo operatorji imeli voljo za sporazum in priznali unijo, ali bodo šli proti nji v vojno? Vse tako kaže, da je stavka neizogibna. Operatorji so v vojni proti uniji že par let, in v raznih krajih so jo popolnoma potlačili, npr. v W. Virginiji in tudi v Penni je mnogo trpela.

Čas hiti mimo. Od kar smo imeli konferenco, je minilo že precej tednov. Oglasil pa se ni v tej zadevi razun zapisnika in poročevalca nihče. Kaj mislimo? Ali smo v stanju strniti se v disciplinirano celoto in nastopati enotno za enotne interese? Kakšno taktiko naj zavzamemo, da bomo organizaciji, in s tem premogarjem, in s tem sebi, največ pomagali?

Važno je, da v dosego enotnosti in skupnega nastopanja skrbimo za dobro reprezentacijo na vseh bodočih konferencah JSZ. v zapadni Penni, in da sodelujemo kolikor največ mogoče s klubi JSZ. v vzhodnem Ohiju, ki je istotako premogokopno okrožje.

V sedanjih volitvah za odbornike U. M. W. ni naša konferenca, oziroma njen odbor podal še nobenega mnenja, četudi delujemo za izvolitev John Brophyja za predsednika in za poraz Lewisa, ki je sedanjí predsednik U. M. W.

V tem volilnem boju je potrebno da napnemo vse svoje sile da Brophy in njegova lista zmaga. Nov odbor v uniji ji bo dal novo življenje in ognja. Sedanje vod-

stvo z Lewisom na čelu se je posebno tekom predsedniške kampanje l. 1924 skušalo prikupiti vladajoči stranki s tem, da je Lewis agitiral za Coolidge, Coolidge mu pa naklonjenosti ni vrnil, dasi je dobil priliko pomagati da bi bila zadnja stavka na polju trdega premoga preje in uspešnejše končana.

U. M. W. potrebuje odločno vodstvo in odbornike, ki bodo imeli načela, ne pa ljubimkali z gospodarji. Prihodnja stavka bo rabila voditelje, ki bodo sposobni biti na čelu velikega odločilnega boja. Sedanji so se preizkusili a se niso obnesli.

Razočaranje med premogarji v neunijskih rovih je veliko. V času splošne stavke so se odzvali klicu in vztrajali do zadnjega. Namesto da bi jim bilo vodstvo, in s tem članstvo stalo ob strani, jih je zapustilo usodi. Kaj imajo od stavke? Pomagali so jo izvojevati v tistih okrožjih kjer je bila unija prej priznana, in unija jih je za to solidarnost nagradila s tem, da jih je zapustila, oziroma da jim je rekla, stavkajte, dokler ne zmagate. Ali človek ne more biti na stavki vse svoje življenje, ker nima na svoji strani dovolj opore, proti sebi pa združene sovražnike.

Ali bomo mogli vse te premogarje pridobiti za splošno stavko v prihodnjem boju? Dvomim, da jih bi dobilo sedanje vodstvo. In če stavka ne bo splošna, kako naj stavkarji zmagajo, ako bo polovico premogarjev delalo?

Novo vodstvo uniji premogarjev je torej potrebno!

Drugo kar bi priporočal je, da bi šel tajnik naše Konference s. John Terčelj in če potrebno še kdo žnjim v urad 5. distrikta U. M. W. v Pittsburgu in se dogovoril z uradniki distriktne unije za kooperacijo. Vprašali bi jih npr., da bi dovolili na unijskih shodih nastopiti predstavniku naše Konference, ki bi predočil udeležencem naš program, naše delovanje in s tem delovanje soc. stranke. Ne vem, če nam bi to dovolili, ampak na tukajšnjem shodu unije na delavski dan so imeli med govorniki tudi enega luteranskega duhovna. Če dovolijo njim, čemu ne bi našemu govorniku, ker imamo za delavstvo in za unijo resnične zasluge!

Umevno je, da bi ta naš zastopnik ne mogel iti okrog po shodih na svoje stroške. Mi bi mu morali pomagati, odnosno ga plačati, ker je pač tako delo kakor vsako drugo koristno delo vredno svojega plačila. Naloga tega govornika in nas vseh bi bila, da poskušamo vodstva lokalnih unij in njih članstvo pridobiti za socialistične ideje. Sedanja volilna kampanja nam nudi za tako vzgojevalno propagando in agitacijo lepo priliko.

Toliko za sedaj. Upam, da se oglašijo tudi drugi in povedo v listu vsaki svoje mnenje, ob enem pa se primimo odkazanega dela s podvojenimi energijami.—*John Langerholc.*

SODRUGOM IN SOMISLJENIKOM V COLLINWOODU.

Seje kluba št. 49 JSZ. se vrše vsako prvo nedeljo v mesecu ob 9. dopoldan v Kuničevi dvorani, Waterloo Rd. Vse tiste ki simpatizirajo z našim gibanjem vabimo v naš log. Sodrugi, agitirajte za pojačanje kluba! Udeležujte se redno sej, kajti agilnost organizacije je odvisna od agilnosti članov.—**TAJNIK.**

Klubi J. S. Z. vrše poleg političnega tudi prosvetno delo. V večjih naselbinah imajo svoje knjižnice. Goje dramatik in nekateri tudi petje. Pirejajo predavanja in diskuzije. Klubi JSZ. so šola za jugoslovansko delavstvo.

J. P. Z. Sloga za delavske interese.

MILWAUKEE, WIS. — V 994. številki Proletarca je bil dopis nanašajoč se na izid konvencije J. P. Z. Sloga, katerega zadnji odstavek pravi, da je konvencija Sloga sprejela resolucijo slično Molekovi v SNPJ. Da bodo naši sodruzi bolj poučeni o tej resoluciji, katera se mi zdi ena najvažnejših določb, ki jih je sprejela ta organizacija na tej ali prejšnjih konvencijah, zato jo pošiljam v priobčitev. Glasi se:

Mi, delegatje in glavni odborniki zbrani na šesti redni konvenciji JPZ. "Sloga" v mestu Milwaukee, Wis., izjavljamo:

Ker tvori pretežno večino članstva JPZ "Sloga" delavski razred, ki se bori za svoj življenjski obstanek v raznih obratih s trdim delom;

Ker naša Zveza nudi le začasno podporo in bratsko pomoč v slučajih smrti ali bolezni, smatramo, da nam nalaga dolžnost in zavest solidarnosti da podpiramo drug drugega v vseh ozirih, najsibo na političnem ali strokovnem polju. To vsesplošno kooperacijo med delavskim ljudstvom smatramo potrebnim za izboljšanje socialnih in ekonomskih razmer, ter za izboljšanje človeške družbe.

V dosego tega je treba, da se izkoriščano delavstvo organizira politično in gospodarsko v vrstah Ameriške Socijalistične Stranke, katera je od kar obstoji vedno bila na braniku za delavske interese in za splošne ljudske pravice.

Vsled tega smatramo za neobhodno potrebno, da naj glasilo JPZ. "Sloga" izobrazuje in seznanja člane v vseh političnih, gospodarskih in drugih vprašanjih, ter o točkah, ki jih ima Ameriška Socijalistična stranka v svojem programu za zaščito in v prilog pravičnosti ter emancipacije delavstva."

Tako se je JPZ. Sloga izrekla za direktno sodelovanje z gibanjem ameriškega zavednega delavstva, in upam, da bo članstvo to sodelovanje upoštevalo ter ga izvajalo. Kajti dobilo bo polno vrednost le, če dobi med njim zadostno moralno oporo.

Resolucija je kratka in jasna. Priznava razredni boj in potrebo, da delavstvo sodeluje v skupni borbi za skupne interese.

JPZ. Sloga ima največ članstva v večjih wisconsinskih naselbinah. Apeliram na vse ki se zavedajo pomena te resolucije, da se pridružijo klubu št. 37 JSZ. v Milwaukee, ali klubu št. 235 JSZ. v Sheboyganu. Nadalje, pridružite vsa društva JPZ. Sloga "Izobraževalni akciji JSZ." Ako društvo ne more plačevati v fond Izobraževalne akcije \$1 mesečno, ali več pa naj plačuje vsaj 50c mesečno, kar je tako malo, da vsako društvo lahko zmore. V wisconsinskih naselbinah, kjer imamo društva, naj naši člani delujejo da ustanove klube JSZ. ako jih še ni. Če pa že obstoje, naj ojačajo, te ki jih imajo.

V smislu sprejete resolucije delujmo, da postane J. P. Z. Sloga nele vzorna podporna organizacija, ampak tudi organizacija, ki bo aktivna v vsakodnevnih bojih za izboljšanje življenjskega stanja delavskega ljudstva. — Član JPZ. Sloga.

"YERNEY'S JUSTICE" je angleški prevod Cankarjevega "Hlapca Jerneja". Vsaka slovenska družina, in vsak posameznik naj si naroči izvod te knjige. Stane 50c. Naročila pošljite "Proletarcu".

IZ UPRAVNIŠTVA.

Želja mnogih čitateljev je, da bi bil Proletarec vsaki teden tiskan na takem papirju kot je bila izdaja z dne 30. septembra, v kateri je bil priobčen zapisnik VI. zbora JSZ. To je tudi naša želja.

Boljši papir bi stal povprečno kakih \$12 na teden več kakor papir, na kakršnem je tiskana ta številka. To bi pomenilo nad \$600 izdatkov na leto več za papir. \$600 je veliko za posameznega delavca, a ta vsota bi bila lahko dosegljiva za list, če se bi vsi agitatorji in tudi čitatelji zavzeli, da jo dosežejo.

Recimo, da dobimo toliko več stalnih oglasov, da bi z njimi dosegli vsoto \$600! Na apel v zadnjem "Proletarcu", ki je bil priobčen na drugi strani platnic, se je prvi odzval s stalnim oglasom s. Anton Zornik. Zornik mnogo oglašuje v naših prvomajskih izdajah in v Družinskem koledarju. Cena za oglas kakor je njegov (priobčen je na 21. strani) stane samo 80c za vsako priobčitev, kar je malo za tak oglas. Da dosežemo vsoto ki je potrebna ako hočemo tiskati Proletarca na boljšem papirju, bi potrebovali še kakih 15 oglasov velikosti kakor je Zornikov. Ker bi nekateri ne oglašali vsaki teden, ampak morda le vsaki drugi ali tretji teden, bi bilo treba toliko več oglaševalcev. Stotine slovenskih trgovcev oglašuje v programih, ki jim ne prinašajo mnogo gnotne koristi. Oglašajo v njih, da podpirajo prizadeta društva. Mnogi oglašajo v angleških listih, ne da bi jim to koristilo, a ne upajo se odreči, posebno ker imajo angleški listi dobre agente. Oglašajo v mnogih slovenskih listih, ki so delavskim interesom sovražni. In sedaj se vprašajmo: Ali je v tej deželi recimo petdeset trgovcev, ki bi oglašali v Proletarcu vsaki teden, ali vsaki drugi ali vsaj vsaki tretji teden? To bi pomenilo, da bi podpirali delavski list in mu omogočili, da se bi izboljšal v tehniki. Sedaj oglašajo izmed naših trgovcev v Proletarcu F. M. Opeka v Waukeganu, Frank Černe v Clevelandu, Baretinčič v Johnstownu, Navinshek v Conemaugh, Frank Gantar v Waukeganu, dr. Zavertnik v Chicagu in par drugih; ostali, ki imajo stalne oglase v tem listu niso Slovenci. Oglašanje v Proletarcu se bi trgovcem in sploh firmam ki imajo odjemalce med našim delavstvom, izplačalo.

Vprašanje tukaj je, ali je med nami dovolj volje pridobiti vsaj kakih trideset trgovcev, ki bi oglašali vsaki drugi teden, ali pa 15, ki bi oglašali vsaki teden v Proletarcu.

Anton Žagar je prošli teden zopet poslal petdeset naročnin, katere je dobil največ v Little Falls, New York. On nikoli ne piše, da Proletarcu ni mogoče dobiti naročnikov, ampak jih dobi, in mirna Bosna!

Vsled pomankanja časa upravništvo ne utegne poslati opominov naročnikom, katerim je naročnina potekla. Apeliramo nanje, da jo poravnajo sami ne da bi čakali opozoritve. Nadalje, zastopniki listu in upravi lahko veliko pomagajo, ako se potrudijo obiskati v svojih naselbinah vse, katerim je naročnina v teh par tednih potekla. John Bozich iz Collinwooda je v zadnjem izkazu poslanih naročnin zastopan z 11 naročninami. John Chervan, Claytonia, Pa., jih ima 5. Poleg teh je zastopanih deset drugih agitatorjev, katerih

vsaki je poslal od 1 do 4 naročnine. Zakaj ni v rubriki "agitatorji na delu" zastopanih 50 namesto dvanajst zastopnikov? Sodrugí, potrebno je, da kooperirate vsi, kajti brez skupnega dela ne bodo uspehi taki kot bi morali biti.

Ali ste že naročili knjigo "Yerneys Justice", ki je angleški prevod Cankarjevega "Hlapca Jerneja"? Stane samo 50c vezana v platno, in 10c za poštnino, ako naročite en ali dva izvoda. Ako naročite tri ali več, plačamo pošiljalne stroške mi. Zastopniki, naročite vsaki po nekaj teh knjig. Potrebno je, da jo pomagamo razširiti, kajti le ako bo zanjo dovolj zahtev, bo prevajalec omogočeno spraviti na ameriški knjižni trg tudi druge Cankarjeve knjige, katerim bi sledili prevodi drugih slovenskih pisateljev.

V tej številki je priobčen cenik knjig. Priobčujemo ga zato, da si izberete iz njega knjige in jih naročite ter čitate. — Javna knjižnica v Aurori, Minn., je naročila za približno 860 knjig iz naše založbe. Ako se rojaki potrudijo, jih bodo naročile tudi druge.

Čitanje.

J. A. S.

Ali naj čitam? In če, kaj naj čitam? Vsakdo si enkrat v življenju stavi prvo vprašanje. Če si odgovori z da, tedaj se porodi drugo. Brošura, katero je nedavno izdal Theodore W. Koch pod naslovom, "Čitanje: zlo ali čednost," pravi sledeče glede nespametnega čitanja: "Seveda, čitanje samo na sebi ni čednost. Prečitati veliko število knjig samo na sebi nima velikega pomena. Paziti moramo, da so vredne našega čitanja ter da so pravilno čitane."

Čitanje lahko postane zlo, pretveza, da se izognemo lastnemu mišljenju, sredstvo, da se odstranimo od samih sebe — klavrno tratenje časa. Med take vrste čitanja se lahko šteje listanje po straneh obsežnih nedeljskih časopisov, čitanje škandalov, čitanje poročil kakih brezpomembnih razstav, občudovanje poročnih slik ljudi iz "višje družbe", brezbrizno čitanje in brskanje po športnih in finančnih rubrikah listov, čitanje real estate in drugih oglasov.

Te vrste čitanje opravičuje opazko kapitana, kateri je odklonil svoj prispevek v fond za zidanje javne čitalnice v svoji vasi, ker je čutil, da "čitanje uničuje razum."

Nobenega dvoma ni, da preveč čitanja je zlo, ki se pri mladih ljudeh lahko izkaže nevarnim v pripravljanju in zidanju karakterja. Prevelika stimulacija čustev s premajhno telesno aktivnostjo je nevarna. Oba, mlada deklica, ki čita eno sentimentalno povest za drugo, in deček, ki je vedno prevzet in zavrt v povesti čudežnih pustolovščin, medtem ko je sam neaktiven, sta izpostavljeni nezdravemu in nenaravnemu razvoju.

Vedno čitajte z mislijo razvoja pred očmi — z namenom. Svoje čitanje uravnajte tako, da si boste potom istega lažje pomagali samim sebi in drugim. Ko enkrat pridobite potom čitanja nove moči, porablajte jih v dobrobit vseh.

Thomas Hobbes je zapisal v svojem "Leviathan", da ako bi on čital tako veliko število knjig kot gotovi učeni ljudje, bi bil sam bržkone ravno tako neveden kot so bili oni.

Ta opazka je pravična. Preveč čitanja kali razum in rani zmožnost treznega mišljenja.

Preveč čitanja nas pripravi, da postanemo popolnoma odvisni od avtoritete drugih. Naše glave se napolnijo z zmešanimi odmevi tisočernih glasov; zgubimo se v gozdu pogretnih idej.

Od časa do časa porinite knjige vstran in mislite kaj svojega — kaj originalnega.

Pustite, da vaši možgani vsaj včasih, prosto mislijo. Nikar jih ne uničujte z napolnjenjem glave vsakojakih faktov in spominov. Zato so knjige in zvezki.

Ako nismo navajeni misliti, tedaj je to delo jako nadležno. Navadno se utrudimo prav hitro. Pri takih prilikah se zatekamo za odpomoč k pisanim mislim drugih.

Upirajte se skušnjavi možganske lenobe. Poglobite se od časa do časa v misli. Nikar se ne ustrašiti velikosti predmeta, ali pa zamotanosti kakega problema. Mislite, in začudili se boste kako naravno in lepo podležejo problemi, če neustrašeno vporabite le malo duševne energije.

Lastovati dela velikih stvarnikov književnosti je lepa čednost. Tudi neocenljiva je vrednost knjig modrijanov, če jih imate pri rokah kadar jih rabite. Ampak vadite tudi SVOJO misel. Rabite misel! Pošljite jo na delo, da si poišče novega materiala zase. Spodbujajte misel, da naj sama raziskuje po neznanih poljih ter jo vadite, da bo vedno pripravljena na nepričakovane stvari.

Čitati ono kar drugi pišejo je učenje in izobrazba, ampak misliti zase je življenje!

Za stavkarje in njihove otroke v Passaicu, N. J.

V Passaicu, N. J., kjer traja že več mesecev stavka tekstilnih delavcev, se bitka proti krvosesom nadaljuje s tako vztrajnostjo, da ima malo primer v zgodovini ameriških stavk. Vsled dolgotrajne brezposelnosti so stavkarji ob vse prihranke, in v mnoge družine se je naselilo občutno pomankanje. Zima je na pragu. Odraščeni še nekako trpe, a otroci se smilijo vsem. Da se temu stanju kolikor toliko opomore, je bil organiziran pomožni odbor, katerega namen je omiliti bedo med otroci stavkarjev. Ta odbor deluje pod imenom Emergency Committee for Strikers' Relief, katerega je ustanovila socialistična "Liga za industrialno demokracijo" pod vodstvom Norman Thomasa, in American Civil Liberties Union. Vse prispevke v pomoč passaiškim stavkarjem naj se pošilja na gornje ime, 799 Broadway, New York City.

NAŠ CENIK KNJIG.

V tej številki je priobčen cenik knjig, ki jih ima v zalogi "Proletarec". Pričenja se na drugi strani platnic, se nadaljuje na 16. strani in konča na 3. strani platnic. Preglejte ga, in naročite si knjig, ki vam ugajajo. S tem pomagajte svojemu znanju, slovenski književnosti in listu od katerega naročate knjige.

NAŠI ODRI.

O uprizoritvi "Hlapca Jerneja" v Clevelandu.

Blokada socialnih in kulturnih dram je pri nas odpravljena. Sentiment gledališke publike se je obrnil v toliko, da od časa pričakuje in hoče igre, ki so vzete iz življenja, igre, ki ji pripomorejo bolj umevati lastno življenje. Skoro vsako dramatično društvo ima v svojem repertoarju za tekočo sezono kako pomembno igro. Dramatično društvo "Ivan Cankar" in dramatični odsek kluba šte. 27 JSZ. sta otvorila sezono s proslavo petdesetletnice rojstva Ivana Cankarja. Prvo je igralo "Kralja na Betajnovi", drugo "Hlapca Jerneja".

Spregledali nismo ničesar za čim uspešnejšo uprizoritev te drame. Igralci so imeli vaje skozi dva meseca; oglaševalo se je na vse konce in kraje par tednov pred igro; scenerijsko delo je bilo organizirano tako popolno, da ni nobena prememba vzela niti deset minut časa. Vse je bilo pripravljeno za uspešno uprizoritev, a vremenski in koledarski bogovi nam niso bili prenaklonjeni. Dasi jesen, ki je letos spremljana največ s pustimi, deževnimi dnevi, je vladalo ta dan pravo poletno vreme. Mesto da bi imeli v dvorani kakih 800 ljudi, kot se je pričakovalo smo jih imeli komaj dobrih pet sto. Vzlic temu je bila uprizoritev moralna zmaga, kajti dvomljivo je, če bi kaka druga priobila na tak dan nad tri sto ljudi v dvorano.

Kot sem že poročal, ima igra devet slik. Skoro vsak je mislil, da bo vzelo najmanj štiri ure predno bo končana. Dejansko je vzelo tri ure in dve minuti. Temu se je zahvaliti največ zmožni šepetalki ge. Candoni, in mojstrom scenerije: Komar, Kovačič, Stopar in Skuk. Ti štirje so največ pripomogli, da so se spremembe tako naglo menjale.

Igralci so zopet pokazali, da ako jim človek da v roke vloge kake boljše igre, se zanje bolj zavzamejo kot pri vlogah slabih, oziroma brezpomembnih iger. Niso bili samo navdušeni, bili so tudi voljni storiti vse, da se igro uspešno uprizori. Delali so harmonično z režiserjem, in dvomim, ako je kdo prejšnjih režiserjev imel tako harmonijo med svojimi igralci. In Jernej, ta je stisnil iz vloge vse kar je bilo možno v danih razmerah.

Občinstvo je bilo prijetno iznenadeno nad kreacijo hlapca. Truger je bil ta večer hlapec in nič drugega. Iz poigerskih pogovorov se sklepa, da je bila ta predstava gledalcem čisto lahko razumljiva. To vkljub neprestanim govoricam o "globokosti" Cankarjevega "Hlapca Jerneja". Sledili so prizorom in razumeli krivico, katero je hlapec nosil in iskal obenem. Čutili so krivico Jernejevo in jo vtisnili vase. Pa so govorili, da Cankarja ljudje ne "morejo" razumeti, da je Cankar "globok" v tem "političnem" spisu. Koliko klafter, to še nisem dognal, a dognal sem, da je ravno Hlapec Jernej, vsaj na odru, umljiv — da je to igra, ki so jo čisto lahko zapopadli. Dobi se še nekaj naivnih ljudi, ki mislijo da je humor najlažje razumeti; pa ni! Zanj je treba razumevati življenje ne samo tako kot je, pač pa tudi komedijo, katera se vedno skriva za njegovim hrbtom. Čustva so pa že milijone let ukoreninjena v človeku.

Kritike kot režiser ne bom pisal. Povedal sem le nekaj kar se mi je zdelo potrebno in kar sem smatral važnim za druge naselbine, katere so mogoče imele v mislih uprizoriti to igro. Eno lahko rečem, da Chicago bi jo na vsak način še to zimo morala spraviti na oder. Vsa uprizoritev ne vzame več kot tri ure, če je dobro organizirana. In kar je glavno, ljudstvo bo zadovoljno z njo kot je bilo v Clevelandu. Uprizoriteljem bo hvaležno za užitek in poduk najbrž še bolj kakor tukaj.

To je zakulisna sodba; kritike pa naj pišejo oni, kateri so bili toliko srečni, da so se nahajali med gledališko publiko v dvorani.

Joseph A. Siskovich, režiser.

Koncert pevskega zbora "Lira".

Mešan pevski zbor "Lira" v Chicagu je priredil v nedeljo 10. oktobra v dvorani SNPJ. koncert, ki je bil ob enem slavnost desetletnice "Lire".

Človek bi pričakoval, da bo imela ob tej priliki nabito polno dvorano, kar se ni zgodilo, dasi je imela boljše udeležbo kakor na svojih prejšnjih koncertih tekem zadnjih par let.

O zgodovini zbora je govoril v kratkih obrisih Jos. Steblay, ki je potem naznanjal točko za točko. Program je bil obširen, ali radi malih neprilik, ki so jih imeli sodelujoči zbori, ni bil izvajan po redu v sporedu označenih točk.

Mešan zbor Lira ni velik po številu pevcev in pevk, a ima ubrane glasove, med katerimi je nekaj res dobrih moči. Prvenstvo po mojem mišljenju ima med njimi Adolph Misja. Lira je nastopila v dveh točkah. Ob otvoritvi sporeda je zapela Suttnerjevo "Po zimi iz šole", v zaključni točki pa je izvajala več stvari zaporedoma. Ob tej priliki je bil ves zbor v ciganskih kostumih. Zapel je "Cigansko siroto" (soloistinja ga. L. Nemanich), tej je sledil dvospev iz Foersterjeve opere "Gorenjski slavček" (ga. L. Nemanich in J. Weble), potem smo imeli plesni prizor, ki ga je izvajala gdč. H. Strahova, nato pa je zbor zapel s spremljevanjem orkestra pesem zbora ciganov iz začetka drugega akta Verdijeve opere "Trubador". To je bila še najboljša stvar, ki jo je dala "Lira" na tem koncertu. A. Misja je tu zelo fino izvršil svojo nalogo. Tudi orkester je bil dober. Zborovodja pevskega zbora Lira je G. Chrzanowski, ki je v svojem poklicu sposobna moč.

Prvenstvo na koncertu je dosegel hrvatski pevski zbor "Preradović" iz Garyja, Ind., katerega pevovodja je I. Horvat. Nastopil je kot moški in kot mešan pevski zbor. Pel je "Finale iz opere Zrinjski" (Ivan pl. Zajc). "Preradović" je močan zbor; v svoje vrste sprejema le ljudi, ki so pevci ali pevke, ali pa imajo pogoje, da postanejo. Veliko manj se je obnesel mešan pevski zbor (istotako hrvatski) "Zvonimir". Zapel je "Probujenje duhova", a ne tako kot bi človek pričakoval od tega zbora.

Southickaški mešan pevski zbor "Triglav" je zapel J. Aljaževu "Ujetega ptiča tožbo" ali nekaj takega. To je po številu pevcev in pevk zelo močan zbor, in ima tudi močne in dobre glasove; nesreča je, da se drži ves čas, od kar je ustanovljen, vedno enakega tempa, — kako bi dejal, — "Marija k tebi uboge reve . . .", ali pa, "Al' me boš kaj rada imela . . ." Zborovodja Smrekar skorogotovo stori vse kar more, am-

pak s takim tempom ne bo nikoli napravil pevskega zbora.

"Slovan" iz Pullmana je bil boljši, in bil bi morda še boljši, da ni imel neprilike z notami.

Koncert v celoti je bil precej popolnejši kakor pa prejšnji štirje koncerti Lire v zadnjih dveh ali treh letih.

Po koncertu je sledila običajna plesna zabava, katero je posetilo še več ljudi kakor popoldanski program. — X.

PRIREDBE KLUBOV J. S. Z. IN DRUGIH NAŠIH ORGANIZACIJ.

GLENCOE, O. — Veselica klubov JSZ. v Neffs in Glencoe v prostorih E. Kravanje v soboto 16. oktobra zvečer.

SPRINGFIELD, ILL. — Shod kluba št. 47 v Slovenskem domu v nedeljo 17. oktobra ob 3:30 popoldne. Zvečer plesna zabava.

SHEBOYGAN, WIS. — Klub št. 235 uprizori slovito dramsko delo Ivana Cankarja dramo "Kralj na Betajnovi". Datum bo objavljen pozneje.

CHICAGO, ILL. — Dramski odsek kluba št. 1 uprizori v nedeljo 24. oktobra v dvorani ČSPS. dramo "Hrbtenica", spisal Ivan Molek.

WAUKEGAN, ILL. — Klub št. 45 JSZ. uprizori v nedeljo 31. oktobra popoldne štiridejansko dramo "Anfisa", spisal Leonid Andrejev. Zvečer plesna zabava.

CLEVELAND, O. — V nedeljo 7. novembra koncert pevskega zbora "Zarja" v Slovenskem narodnem domu.

CHICAGO, ILL. — V nedeljo 5. decembra koncert socialističnega pevskega zbora "Sava" v dvorani SNPJ.

CLEVELAND, O. — Dramski odsek kluba št. 27 uprizori v nedeljo 5. decembra Hauptmannovo dramo "Tkalci".

MILWAUKEE, WIS. — Koncert v nedeljo dne 12. decembra, ki ga priredi soc. pevski zbor "Naprej" (slavnost petnajstletnice "Napreja"). Sodelovali bodo klubi JSZ. in dramski odsek kluba št. 1.

CHICAGO, ILL. — Dne 31. decembra Silvestrova zabava kluba št. 1 v dvorani SNPJ.

CHICAGO, ILL. — Dramske predstave kluba št. 1 bodo razun prej omenjene na sledeče dneve: V nedeljo 30. januarja v dvorani ČSPS.; v nedeljo 27. marca v dvorani ČSPS.; v nedeljo dne 1. maja v dvorani SNPJ. Slednja bo ob enem prvomajska slavnost.

(Tajnike klubov prosimo, da nam sporoče datume svojih priredb, da jih uvrstimo v ta seznam.)

Amerikanci ljudstvo mesojedcev.

Meso je med vsemi narodi, razen med gotovimi verskimi sektami (ki so nekatere precej številne), najbolj priljubljena hrana. Dokler je človek bil v stanju ubiti človeka in ga pojesti, smo mu rekli kanibal (oziroma sedaj mu pravimo kanibal), danes pa pravimo samemu sebi, da smo mesojedci. Največ mesa se poje v Ameriki. Tudi drugod bi ga jedli več, pa je manj živine in manj denarja kakor tukaj.

Leta 1924 je bilo v Zedinjenih državah spremenjeno v hrano za ljudi v raznih klavnicah 119,980,500 glav živine (pa ne samo glave). Statistični urad poroča, da je to najvišje dosedaj doseženo število.

KNJIŽEVNI VESTNIK.

Vidmarjeva ocena o angleškem prevodu "Hlapca Jerneja".

V ljubljanskem "Jutru" z dne 19. septembra je Josip Vidmar pod naslovom "Hlapec Jernej v angleščini" priobčil sledečo oceno:

"Poznavalcu literature in Ivana Cankarja je moralo biti od nekdaj jasno, da sodi njegovo delo v svetovno literaturo in da ga njegova mednarodna sodobnost le zategadelj ni poznala, ker je pisal v jeziku najmanjšega evropskega kulturnega naroda. Danes, petdeset let po njegovem rojstvu in osem let po njegovi smrti, postaja ta zavest dejstvo, kajti Cankarjeve knjige, ki so bile doslej večinoma poznane le pri slovenskih narodih, se pojavljajo in doživljajo uspehe tudi že na knjižnih trgih germanskih in romanskih narodov. Med prvimi njegovimi deli prehaja seveda v vse jezike "Hlapec Jernej".

Ta "seveda" pa ne velja morda umetniški kvaliteti tega dela, namreč zahtevam časovnega okusa, ki se jih le mimogrede dotaknem. Značilnost današnjega časa, v katerem se zdi, da je svet skočil iz tečajev, je prav tako iz tečajev vrženo pojmovanje umetnosti in njenih nalog. Od umetnosti, ki nikakor ni in ne sme biti filozofija, se zahteva filozofsko reševanje praktičnih nacionalnih, socialnih in moralnih vprašanj in svetovnih nazorov. Odvadil pa se je svet videti in iskati v umetnosti izraz tistega višjega življenja svobodne duhovnosti, v katerem naj bi zajemal življenjskih moči in pri katerem naj bi se učil nadsocialnega in nadmoralnega elementarnega življenja. V zvezi s to časovno zablodo je popularnost "Hlapca Jerneja", — v katerem je Cankarjeva pozornost predvsem posvečena plastičnemu podčrtavanju ideje, ne pa čim popolnejšemu in iz sodoživljanja izvirajočemu prikazovanju življenja. Današnji svet išče v umetnosti krepkega poudarjanja časovnih gesel; to mu "Hlapec Jernej" tudi daje. Prihodnost dela pa je v tem, da sočutno povečuje v Jernejevem trpljenju gorje in bolečino sloja, ki je danes šele v prvi polovici svoje zgodovinske kariere.

Poleg prevodov v slovanske jezike je izšel pred nedavnim italijanski Regentov in Sussekov prevod "Il servo Bartolo e il suo diritto"; prav kar je izšel v New Yorku angleški prevod, ki ga je oskrbel rojak L. Adamic "Yerney's Justice". Glonarjev nemški "Bartel der Knecht und sein Recht" izhaja pravkar v Hamburgu, v tisku pa je baje že tudi francoski prevod sogrofov Jerasovih.

Pričujoči angleški prevod je izdan v okusni knjižici pri založništvu "Vanguard Press". Opremljen je s kratkim informativnim uvodom, ki ima med podrobnostmi nekatere netočnost, n. pr. trditev, da je ljubljanski škof Cankarjevo "Erotiko" konfisciral, kar bi lahko slabo podučilo inozemstvo o naših predvojnih razmerah. Prevod sam je, kakor so javljala že ameriška poročila, dovolj nepopoln. Prvi odstavek prvega poglavja, ki je nekak uvod, je izpuščen. Izpuščenih je tudi v tekstu večje število težjih stavkov. Marsikaj Cankarjevega prevajalca ni ugajalo. Zato je precej samovoljno izpreminjal. Včasih je preostro nianso omilil:

Cankarjev "Jernej je pljunil na prag in je šel" prena-
redi v "Jernej je nadel klobuk in je zapustil gostilno".
Včasih zopet v opreki s Cankarjem grobo podčrtava:
Cankarjev nevtralni stavek: "je odgovoril Sitar s sarkastičnim re-
zanjem". Ponekod vstavlja svoje domisleke: Cankarjev
"ker se mu je roka tresla" se glasi v prevodu: "ker se
mu je roka tresla, kakor se mu ni še nikoli". Marsikaka
netočnost nastane tudi iz nerazumevanja. Nekje govori
Jernej o uspevanju poseva na Sitarjevi kmetiji in pravi
med drugim: "... kar je vzraslo tako čudežno iz
moje krvi, da je zdaj moj život upognjen in izžet..."
Adamič ni razumel zmisla teh besedi in je prevedel
netočno: "... kar je vzraslo... iz moje krvi, čeprav
je zdaj moj život upognjen itd. itd.

Navedeni primeri so tipi za zelo veliko množico
drugih napak, ki jih ni mogoče na tem mestu navajati.
Poglavitno vsebinsko in miselno jedro knjige je ostalo
seveda nedotaknjeno, dasi se je marsikaj dragocenega,
finega in za Cankarja značilnega izgubilo. L. Adamič
je treba priznati, da se je lotil važnega in odgovornega
dela. Prav radi tega pa ga je treba opozoriti, naj vrši
to svojo pomembno in odgovorno nalogo z večjo pazljiv-
ostjo, poglobljenostjo in vestnostjo.

Glede Cankarja samega pa smo trdno uverjeni, da
bodo prevodom "Hlapca Jerneja" kmalu v vseh svetov-
nih jezikih sledili prevodi njegovih umetniško pom-
embnejših del, zakaj s svojo etično resnobo bo "Hla-
pec Jernej" gotovo opozoril nanj vse budne duhove ve-
likih narodov.

Ivan Cankar v francosčini.

Iz Ljubljane poročajo, da izide Cankarjev "Hla-
pec Jernej" v francoskem prevodu v založništvu Ar-
thème Fayard et Cie v Parizu. Prevedla sta ga g. in ga.
J. Jeras, prof. francoščine.

M. Phileas Lebesgue, znani francoski pisatelj, ki
je napisal uvod k knjigi, pravi prevajalcema o njunem
delu: "Primerjal sem vaš prevod s čudovitim Can-
karjevim tekstom; prevod je natančen, eleganten in
zvest. Hlapca Jerneja moremo primerjati z najboljšimi
Tolstojevimi deli. Njegova vrednost je neprecenljiva".

M. Lebesgue je bil v stanju izreči to sodbo, ker
razume in čita srbohrvaščino in slovenščino. Naslov
te knjige v francosčini je "Le valet Barthélemy et son
droit".

To je prvo večje slovensko literatno delo, ki je
prevedeno v francoski jezik, medtem ko je iz franco-
ščine vse polno knjig prevedenih v slovenščino.

"THE WORKERS MONTHLY".

V oktobrski številki mesečnika "The Workers
Monthly", ki je uradno glasilo workeraške kom.
stranke, je med drugimi članek Chas. Novaka "The
Prospects of Yugoslavia". Ker ta spis ni samo njego-
vo delo, je boljši kot oni ki jih je objavljaval v pokojni
"D. S." Ima pa vzlic temu nešteto hib. Jugoslavijo
imenuje z uradnim imenom "Kingdom of the Serbs,
Croats, and Slovenians", dasi danes v angleščini po-
vsod pišejo Slovenes namesto Slovenians. Poleg te je
množica drugih stilističnih napak.

Članek je poln kontradikcij, a to ni pri te vrste
piscev nič novega. Kakor vsi drugi, tudi ta "razkrinka-
va" socialiste. Komunisti v Jugoslaviji in njihove unije

delujejo "neumorno" za zedinjenje vsega proletariata,
a socialisti nasprotujejo. Seveda je obratno resnica.
Tako zvani komunisti v Jugoslaviji so za enotno fronto
edino tedaj, če bi bila vsa "fronta" pod njihovim ne-
spretnim vodstvom.

Afera dr. Izidorja Cankarja v "Domu in svetu".

Dr. Izidor Cankar, pisatelj in bivši katoliški du-
hovnik, je minulo poletje s svojim nenadnim izstopom
iz katoliške cerkve vzbudil v Sloveniji veliko senzaci-
jo. Dr. Izidor Cankar ni bil le duhovnik, ampak do
izstopa iz cerkve vodilni duhovnik v svetu slovenskega
klerikalizma. Bil je pred leti urednik klerikalnega
dnevnik "Slovenec" in vrsto let urednik leposlovne
revije "Dom in svet", ki je bila pod njegovim vod-
stvom vredna imena "leposlovni list". "Dom in svet" je
večkrat pokazal precej tolerantnosti in razumevanja
za publikacije, ki so nasprotne njegovim tendencam.
Omenjal je vselej "Ameriški družinski koledar" in o
letošnji prvomajski številki "Proletarca" je priobčil
precej obširen pregled vsebine. "Ljubljanski zvon"
ki je leposlovna revija z liberalnimi tendencami, na-
ših stvari največkrat niti omenil ni.

O aferi dr. Izidorja Cankarja v "Domu in sve-
tu" piše ljubljansko "Jutro" z dne 19. sept. sledeče:

"Ne letošnji Cankarjevi proslavi v Ljubljani in
Mariboru je imel pod okriljem Društva slovenskih
književnikov predavanje o Ivanu Cankarju urednik pi-
sateljevih spisov, umetnostni zgodovinar, vseuč. prof.
dr. Izidor Candar. V tistem predavanju je izrekel tudi
besede: "Ivan Cankar je bil v zadnjih letih katoličan.
Ni bil dosleden cerkveno-dogmatičen vernik, tudi ne
pristaš ene same, s prilastkom nezmožljivosti oprem-
ljene konfesije, marveč je bil katoličan, ker je to for-
ma, v kateri se religiozno izživlja naša zemlja in je to-
rej njej potrebna in prava. Sklepna formula njegovih
verskih nazorov, ustvarjena malo pred smrtjo, je kra-
tka in absolutno jasna: "Če bi bil Rus, bi bil pravosla-
ven, če bi bil Prus, bi bil protestant; ker sem Slove-
nec, sem katoličan." S tem ni izpričal le kako modro
je pojmoval življenje, temveč je tudi dokazal, kako
organsko se je bil spojil z dušo svojega naroda."

Predavanje je govornik objavil v 5. številki leto-
njega "Doma in sveta". Medtem je dr. Cankar izstopil
iz katoliške Cerkve in naenkrat je njegova trditev
postala heretična. Te dni je izšla 6. številka in v njej
beremo na zadnjem mestu (str. 224.) sledečo velezna-
čilno izjavo:

"V zadnji številki DSA je bil objavljen govor dr.
Iz. Cankarja "Ob 50 letnici rojstva Ivana Cankarja",
ki je v njem tudi odstavek:" (sledí zgornji citat). "Da-
si se obrača ta odstavek predvsem proti tistim, ki za-
metajo vsako religijo kot kvarno narodu in narodni
kulturi, vsebuje vendar tudi zmisel, kakor da je religija
nekaj zgolj relativnega in zato "prava", kolikor je for-
ma, ki se kak narod v njej dejansko "izživlja". Takšno
pojmovanje religije je pa v določnem nasprotju s kato-
liškimi načeli o veri in Cerkvi, ki je pravim katoliča-
nom res "una sancta catholica". Ker je avtor medtem
izstopil iz katoliške cerkve, je jasno, da ta pasus ni bil
slučajen "passus extra viam", zato ga založništvo lista
mora obsojati in ga obsoja." Podpisano Katoliško ti-
skovno društvo.

Pod to izjavo stoji dostavek urednikov lista, prof.

Franceta Koblarja in dr. Fr. Steleta. Glasi se: "Na objavo spornega spisa dr. Iz. Cankarja čuti uredništvo dolžnost izjaviti, da je avtor spis prepustil Domu in svetu šele po ponovni prošnji obeh urednikov; v zavesti, da je bil ta pasus usmerjen proti brezverstvu, kakor so ga razumeli tudi poslušalci, urednika zmote nista uvaževala. Uredništvo."

Dr. Izidor Cankar je osebno prevzel urejevanje "Doma in sveta" pred dvanajstimi leti ter mu dal liberalnejšo smer, ki se je držala do zadnjega časa; šele njegov izstop iz katoliške cerkve je dal Katoliškemu tiskovnemu društvu povod za nastop proti pisatelju in tendenci, ki se je toliko let brez ugovora uveljavljala.

Afront proti "Domu in svetu" kot leposlovnemu mesečniku brez aprioristične katoliške tendence, pomeni nedvomno velik korak nazaj in ponižanje literature v služabnico dogme. Z izstopom iz cerkve je dr. Cankar v očeh tkzv. katoliške literature izgubil vsako kvalifikacijo ter sedaj zeloti preklinjajo, kar so preje povzdigovali v nebesa."

Kar delavci "hočejo", to imajo.

Norman Thomas piše v "New Leadru", da je devdeset odstotkov bivših odbornikov premogarske unije v Illinoisu danes v službi kompanije. Farrington je torej samo sledil svojim prednikom in njegov slučaj ni izjema.

Ako ameriško delavstvo hoče imeti na vodstvu svojih unij republikanske, demokratske in "nestrankarske" politike, tedaj ima natančno to kar hoče. In če taki voditelji niso delavski voditelji vzlic temu da so izvoljeni za odbornike delavskih organizacij, je temu delavstvo krivo, ker ne zna "nagrajevati svojih prijateljev in kaznovati svoje sovražnike".

SKUPNI SHOD KLUBOV J. S. Z. V VZHODNEM OHIJU.

BLAINE, O.—V soboto dne 16. oktobra zvečer priredita kluba št. 2 in št. 26 veselico na Glencoe v prostorih E. Kravanje. Vsi kateri morejo priti, so vabljeni, da se te zabave udeleže.

Na Zahvalni dan dne 25. novembra pa nameravajo klubi št. 11, 2, 26, in 189 prirediti velik shod in veselico. Pripravljalni odbor je na delu, in kakor hitro dobi primerno dvorano in uredi druge predpriprave, bo poročal. Govoril bo ob tej priliki med drugimi tudi s. Frank Zaitz. Dopoldne isti dan bomo imeli konferenco sodrugov tega okrožja. Zaposljeni bomo torej ves dan.—A. M. B.

SPRINGFIELD, ILL.

v nedeljo 17. oktobra
ob 3:30 popoldne.

✠ VŠCIPCI. ✠

TRG RAKIJE.

Cresson, Pa. — Naše društvo je trg rakijske. Spada k največji slovenski podporni organizaciji. Na sejah odločuje pijača in tisti, ki z njo trgujejo. Ako ne piješ in ne zapraviš, se ti slabo godi. Kam plovemo!—M. B.

SLOVENSKI KONCILMAN IN RUMUNSKA KRALJICA.

Pravijo, da bo edini slovenski koncilman v Clevelandu imel nalogo dostojno pozdraviti rumunsko kraljico, kadar pride v to mesto. Rumunska kraljica je predstavnica enega najreakcionarnjših in najbrutalnejših režimov na svetu. "Njeno" ljudstvo strada, ona pa se pelje v Ameriko s pompom kakor da osvaja polovico sveta. Nihče, ki je demokrat po mišljenju, ne samo po imenu, se ne bi hotel ponižati, kakor se bo ponižal "edini" in "prvi" slovenski koncilman. — Pik.

AUBURNSKI MLAČNIK.

Auburnski Mlačnik je bil mlačen dopisnik pokojne "D.S." Sedaj nadaljuje s svojo pridigo v lističu, ki je poverbal bankrotirano "D.S." Vzlic vsestranskim neuspehom je auburnski Mlačnik za revolucijo s pištolami, sabljami in kanoni. Tako navdušen je za revolucijo v Ameriki, da je kar po bližnici prišel vanjo.

"HLAPEC JERNEJ" V CLEVELANDU.

Cleveland ima slovenski dom in v njemu dvorano, ki je za clevelandske Slovence največkrat prevelika. Bila je prevelika tudi dne 3. oktobra, ko je v nji uprizoril klub št. 27 Cankarjevega "Hlapca Jerneja".—Pik.

"MRTVOROJENO DETE".

Nekatera društva SNPJ. so pozabila, da je "Glas Naroda" nazval ustanovitev SNPJ. za mrtvorojeno dete. Napadal jo je, intrigiral v nji s svojimi agenti, dokler ni SNPJ. zrasla toliko, da je pričelo to škodovati Sakserjevi šifkartašnici. Tedaj se je taktika pri "G. N." spremenila, da so rekli: SNPJ. za nas ne obstoji razun v kolikor se tiče biznisa. — Društva SNPJ., ki oglašajo v "Glasu Naroda", bi smela oglašati tudi v frančiškanskem listu, če se vzame za pravilo, da je značaj za v smeti, in da business is business. — Kritik.

ŠE O MIKLAVŽEVEM VEČERU.

Notica o pripravah za Miklavžev večer društev SNPJ. v Chicagu, ki ste jo priobčili, draži, ne pa neguje kooperacijo. Zastopniki so osvojili predloženi jim

priredi klub št. 47 J. S. Z. v Slovenskem domu velik shod, na katerem bosta med drugimi govorila s. **Frank Zaitz**, urednik Proletarca in predsednik gl. nadzornega odbora S. N. P. J., ter **John Haidmars**, kandidat za predsednika v 4. subdistriktu U. M. W. of A. Po shodu, oziroma zvečer, bo v isti dvorani plesna zabava.

načrt brez posebne opozicije. Društva imajo priložnost, da se izrečejo zanj ali proti, ali pa priporočajo spremembe. Če se kakšno društvo čuti užaljeno, naj vdruči skrb, da bodo njegovi zastopniki, ali zastopnice, imele pripravljen načrt, ne pa čakali, da ga predlože zastopniki dr. št. 131. Priporočam, da ne priobčujete takih kritiziranj. — *Član SNPJ.*

DETROITSKA FARA.

Kjer se prepirata dva, tretji dobiček ima. Slovenska naselbina v Detroitu se bo polagoma razvila v slovensko faro prve vrste. Marsikakšnemu slovenskemu duhovniku je baje že žal, ker ni "zagrabil oportunitete". — *D.*

NAJVEČJI REVEŽI.

Največji reveži so ljudje, ki se puste drugim za žogo. Taki so vedno izrabljani in vselej povlečejo slabši konec. — *Ž.*

PODJETNOST ROJAKA.

Na loti poleg poslopja SNPJ, v Chicagu so pričeli s kopanjem temelja. Tisti ki vedo pravijo, da bo g. Paul Berger zgradil na njemu obljubljeni hotel. To je zanimiva novica zato, ker je postala tista lota tako zanimiva kakor svoječasno Stillmanov "divorce case". Konvencija v Waukeganu je precej ropotala radi nje, in povzročila je, da so se nekateri bivši prijatelji prenehali obgovarjati. Mr. Berger sam je izjavil, da je loto kupil zase, da bi bil zgradil poslopje na njemu že pred pričetkom osme konvencije Slovenske Narodne Podporne Jednote, da pa so mu v gl. uradu rekli, da bo tisti prostor prej ali slej rabila jednota, in tako je ča-

kal do konvencije par mesecev, ne da bi iskal delo, ker je hotel biti na jasnem, da-li jednota kupi ali ne kupi. Dneve in tedne pred konvencijo je bilo sporočeno, da ima SNPJ. priliko kupiti, če pa ne, tedaj prične takoj po konvenciji z gradnjo poslopja. Prečudna waukeganska konvencija pa je to stvar tako čudno mečkala, da se je Mr. Berger razjezil in dejal, da je žrtvoval dva meseca brezdelnosti, sedaj pa lote sploh ne proda. Ali prejšnjih obljub, da se bo pričelo graditi takoj po konvenciji, tudi ni izvršil. Leto po tistem pa se je z delom resnično pričelo.

Odkritosrčno želim lastniku ves uspeh. Podjetnih rojakov je malo. Upam, da bo zgradil nele navadno hišo, ampak poslopje, na katerega sosedna poslopja ne bodo gledala s prezirrom, pač pa da bodo nanj ponosna.

Podjetnost rojakov zasluži priznanje. Ne zaslužijo pa priznanja kupčijski nameni, o kakršnih se je razburjala osma redna konvencija SNPJ. Toliko, da ne bo ta slovenska vest zamolčana, kakor je bilo že toliko drugih zanimivih slovenskih vesti. Ni omenjena radi lastnika, proti kateremu nima pisec ničesar, ampak radi javnega lica, ki ga je dobilo prizadeto stavbišče na waukeganski konvenciji. — *RK.*

BIJTE PO NAS.

Bitje po nas, obrekuje nas, blatite nas — in mi vam nastavimo ne samo levo, ampak tudi desno lice.

Kajti, zapisano je, da se ne smemo braniti. Če udarimo nazaj, tedaj zakriče vsi pismarji, farizeji in kramarji, da delamo prepir in podpihujemo zdražbarijo. — *RK.*

MODROST IN SPOSOBNOST.

Dandanes sposobnih ljudi ne primanjkuje. Sposobnost je lahko avtomatična za avtomatična dela, katere avtomatično izvršujejo ljudje, ki so drugače pravi tepci. Sposoben človek kljub svoji sposobni delavnosti potrebuje gospodarja in bosa. Primanjkuje pa svetu sposobnih ljudi, ki so MODRI ob enem. Ne glejmo po božansko na takozvane sposobne ljudi, ampak imejmo bolj v čišlih one, ki so ne samo sposobni

H DRAMA V TREH DEJANJIH

R

s prologom in epilogom

B v nedeljo 24. oktobra ob 2:30

popoldne

T v dvorani

E Č. S. P. S.,

1126 W. 18 St.,

N CHICAGO, ILLINOIS.

I Uprizori dramski odsek kluba

št 1.—A. Kopal, režiser.

C Po predstavi plesna zabava.

A Igra orkester "Zvonimir".

Vstopnina 75c.

ANTON ZORNIK
HERMINIE, PA.

Trgovina z mešanim blagom.

Peči in pralni stroji naša posebnost.

Tel. Irwin 2102—R 2.

Pristopajte k SLOVENSKI NARODNI PODPORNI JEDNOTI.

Naročite si dnevnik "PROSVETA".

List stane za celo leto \$5.00, pol leta pa \$2.50. Ustanovljajte nova društva. Deset članov (ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DR. JOHN J. ZAVERTNIK
ZDRAVNIK IN KIRURG

Urad S. Lawndale Ave., vogal W. 26th St.

Stan 2316 S. Millard Ave., Chicago, Ill.

Tel. na domu Lawndale 6707, v uradu Crawford 2212-2213
Uradne ure: Od 2 do 4 pop., in od 7 do 9 zvečer.

ampak tudi modri. Brez teh ne bi bili oni drugi nikoli "sposobni". — *Red.*

VAUKEGANSKI VŠČIPCI.

Bivši predsednik Slov. nar. doma, nadnaprednjak, svobodomislec in velik nasprotnik socialistov, je pristopil v KSKJ. Ideja naprednosti, kakor jo predstavlja on, je v tej naselbini veliko "pridobila".

* * *

Pred konvencijo SNPJ. v Waukeganu se je ta naprednjak na vse pretege boril proti Debsovemu shodu y Slov. nar. domu. Kolikor je mogel je storil, da bi Debs ne nastopil v slovenski dvorani. Opore v tem prizadevanju je iskal povsod, tudi med nekaterimi gl. odborniki. Sedaj je ta naprednjak član KSKJ., v ostalem pa je to kar je bil in kar v njegovo nesrečo najbrž tudi vse življenje ostane.

* * *

Tisti, ki so mu pomagali porivati voziček napredka, so bili ob tem spreobrnjenju svojega furmana iz-

nenadeni, in voziček je obtičal v mlaki na blatni cesti. Potem so se uprli, da ga potegnajo nazaj, a težko je, ker je šlo preje po klancu navzdol, vleči nazaj pa je naporno.

* * *

Iz slovenske slovnice.

Subjekt je vprašal predikata, zakaj Zvonkovi samostalniki šetajo brez spremstva pridevnikov. Pika je pičila vejico na nas, ker je Zvonku zmanjkovalo vezil, da bi zamašil pomišljaje.

*

Zvonko: Dragi rojaki! Kot strokovnjak slovenske slovnice vam želim razložiti glagol: vlečem, vleči. Isti spada v razred ameriških spakedrank: blufam, blufati; sem vlekel pretekli čas, vlečem sedanji čas, bom vlekel prihodnji čas svoje pristaše za nos. — *Waukegan Spark.*

Razvoja ni mogoče ustaviti.

Vedno je bilo najti ljudi, ki niso razumeli znamenj časa. Sedaj jih ne razumejo tisti, ki bi radi mobilizirali vse moči zoper socializem. Če bi imeli kapitalisti in njih voditelji dovolj razuma, bi morali v svojem interesu pritiskati na to, da se izvrše čim temeljitejše socialne reforme. S tem bi sicer pomagali izgladiti pot socializmu, ali pomagali bi tudi, da bi bil to miren razvoj. S svojim divjanjem zoper socializem ovirajo to nujno evolucijo, pa pripravljajo tla najradikalnejšim strastem in nasilnim revolucijam. Stranke skrajne reakcije in takozvani ekstremisti v delavskem gibanju so vedno — hote ali nehote — zavezniki. Ekonomskega razvoja ne ustavijo ne eni ne drugi. V stanju so povečati le bolečine ljudstva.

FRANK GANTAR se priporoča rojakom pri nabavi drv, preme-ga, koksa in peska.
1201 Wadsworth Ave. Phone 2726 Waukegan, Ill.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriktanskih, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplo priporočam.

BARETINCIC & HAKY

POGREBNI ZAVOD

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

CAP'S RESTAVRACIJA IN KAVARNA

L. CAP, lastnik

2609 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Phone Crawford 1382

Pristna in okusna domača jedila.

Cene zmerne.

Postrežba točna.

6% IN VARNO

6% IN VARNO

Zlati bondi na prvo vknjižbo za na imenitnem prostoru ležečo lastnino, na prodaj pri nas

MILLARD STATE BANK

3643-3645 WEST 26th STREET

At Millard Avenue

CHICAGO, ILL.

Oglejte si naše varnostne bančne shrambe, največje na zapadni strani mesta.

BANČNE URE:

V ponedeljek in četrtek od 9. zjutraj do 8. zvečer; v torek, sredo in petek od 9. zjutraj do 5. popoldne; v soboto od 9. zjutraj do 3. popoldne.

MRS. KATARINA ŠVIGEL.

V ponedeljek dne 11. oktobra je umrla v Chicagu po dolgi in mučni bolezni, ki jo je trpinčila par let, sodruginja Mrs. Katarina Švigel. Malo je starejših slovenskih naseljencev v Chicagu, ki je ne bi poznali. Bila je ženska svoje sorte, zabavna, delavna, prijazna in odkritosrčna.

Rojena je bila 30. aprila l. 1880 v občini Lipoljane v Slavoniji. V Chicagu se je poročila z Mike Šviglom, s katerim sta si zgradila dom najprvo na So. Crawford Ave. blizu 31. ceste v bližini kjer je bil preje urad upravnštva Proletarca. Prišla je včasih v urad, in če je mogla kaj pomagati, je to radevolje storila. Urad "Glasila SNPJ." se je par let nahajal v njuni hiši. Potem sta s soprogom kupila veliko stanovanjsko hišo (apartment house) in ravno ko je izgledalo, da je prišla ekonomsko v bolj brezskrbno življenje, jo je napadla bolezni, ki jo je neusmiljeno davila nad dve leti.

Po rodu Hrvatica je dobro govorila tudi slovensko. Pred leti je delala v klobučarski obrti v Chicagu, ali pa je pomagala svojemu soprogu pri njegovem delu. Bila je priljubljena ženska, in četudi je bilo v njenem zdravstvenem stanju pričakovati, da se nit njenega življenja bliža koncu, je vest o njeni smrti vendärle iznenadila vse, ki so jo poznali.

Pokojnica je bila članica kluba št. 1 JSZ. in članica društva št. 39, SNPJ.

Pogreb se je vršil dne 14. okt. na češko narodno pokopališče.

Njenemu soprogu, sodrugu Mike Šviglju izrekamo iskreno sožalje.

Filmi, in nameni ki jim služijo.

Velikokrat se čujejo glasovi, ki zahtevajo reformiranje filmske industrije. Imenujemo jo industrijo, ker je ne samo industrija, ampak ena največjih industrij v deželi. Vsepolno slik ima preračunano propagandistično tendenco, ki jo more opaziti samo tisti, ki stvar razume. Ena takih slik je film, ki ga kažejo v Roosevelt Theatre, "Men of Steel". Igra se začinja na železnem okrožju Minnesote in se nadaljuje v jeklarnah v Birminghamu, Alabama. Ima velike prizore, prikazujoči obrat v jeklarski industriji, ki so lepi in slikoviti, ali nesreča je, da ima proti-unijsko tendenco, ki je spretno zavita v meglo.

Nihče pa ne misli na unionizem in na Smithovo-Insullovo volilno kampanjo, kadar gleda zvijanje kapelnika, ki je čikaški kino-teaterski publiko znan pod imenom Paul Ash. Nastopa v Oriental Theatre, v katerem bo drugi teden na platnu film "The Sea Hawk". V Chicago Theatre pride film "The Quarterback", v katerem nastopa Richard Dix. Posebnost tega gledališča je oertura, ki jo izvaja velik orkester v vsaki obnovitvi predstave, in pa oderske scene ter pevske točke.

Central Park Theatre je edino gledališče te firme na zapadni strani. Program menja vsaki teden dvakrat.

LETO ZA LETOM

opozarjamo in navajamo naš narod na hranjenje.

Tisti ki so pred leti začeli vlagati svoje prihranke pri nas, so iznenadeni kako hitro narašča njihova vsota, ker redno vsak teden vlagajo svoje prihranke.

Vloga na banki vam omogoči nabavo svojega lastnega doma in dosego neodvisnosti.

Vaši prihranki so vloženi varno v največji slovanski banki v Ameriki.

KASPAR AMERICAN STATE BANK

IMOVINA
\$19,000,000.00

1900 Blue Island Ave.,

Chicago, Ill.

KUPITE BONDE KER SO POPOLNOMA RAVNI IN NOSIJO DOBRE OBRESTI

ALI RAZUMETE SIGNALE, KI OZNANJAJO NEVARNOST?

V noči dne 18. aprila l. 1775 je Paul Revere razumel signal s stolpa bostonske cerkve in pričel s svojo slovito "polnočno ježo". Ali ste v stanju zapopasti signale nevarnosti, ki jih naznanja narava v zgodnji jeseni? Hipne premembe v temperaturi povzročajo, da tisti ki trpe vsled neprebeve, zaprtja in podobnih želodčnih neredov, najlažje zbole. Trinerjevo grenko vino vam izčisti želodec in pripravi odvajalni sistem v regularno aktivnost, kar je najboljša obramba pred boleznimi. Ena steklenica \$1.25, na jugu in dalj proti zapadu nekoliko več. Imejte pri rokah tudi Trinerjeve tablete proti pre-

hladu (Triner's Cold Tablets)! Če vam vaš lekarnar ne more postreči, pišite na Joseph Triner Company, Chicago, Ill.

DRAMSKI ODSEK KLUBA ŠT. 1 POVABLJEN V SO. CHICAGO.

Društvo Delavcev št. 8 SNPJ. v South Chicagu je povabilo dramski odsek kluba št. 1, da uprizori, oziroma ponovi v nedeljo 21. novembra v Hrvatskem domu kako igro, katere ima v repertoarju te sezone. V slovenski naselbini na južni strani Chicaga, znana kot So. Chicago, ki je takorekoč mesto zase, še ni bilo večje slovenske igre.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje soc. kluba št. 27. se vrše dvakrat v mesecu: vsako drugo nedeljo dopoldne in vsako tretje nedeljo popoldne. Seja tretje nedelje v mesecu je namenjena v glavnem za predavanja in diskuzije. — Sodrugi, prihajajte redno k sejam in pridobite klubu novih članov!

Agitirajte za razširjenje naših listov kot so "Proletarec", "New Leader" in "American Appeal"!

CENIK KNJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

STAROINDIJSKE PRIPOVESTI, s slikami, (Jos. Suchy), broširana	35	ZELENI KADER, (I. Zorec), povest, broš.45	STRUP IZ JUDEJE, (J. S. Ma-char), vezana	1.10
STEPNI KRALJ LEAR IN HISA OB VOLGLI (I. S. Turgejev in S. Stepnjak), povesti, broširana60	ZENSKA PISMA, (M. Prevost), broš.60	SLOVENSKA NARODNA LIRIKA, poezije, broširana65
SVETNIK, (A. Fogazzaro) roman, broširana \$1.15, vezana	1.50	ZGODBE IZ DOLINE SENT-FLOBJANSKE, (Ivan Cankar), vezana	1.50	SOLNCE IN SENČE, (Ante Debeljak), broširana50
SVETOBOR, povest, broširana65	ZLATARJEVO ZLATO, (A. Senoa), vez.	1.20	SVOJEMU NARODU, Valentin Vodnik, broširana85
TARAS BULJBA, (N. Gogolj), trdo vezana, 206 strani75	SENINI NASE KOPENELE, (Rado Murnik), broširana30	SLEZKE PESMI, (Peter Bezruč), trda vezba50
TARZAN SIN OPICE, (E. R. Burroughs), vezana	1.10	SLOVENSKI PISATELJI:		TEBOVLJE, (Tone Seliškar), proletarske pesmi, broširana 50c; vezana75
TIK ZA FRONTO, (D. Feigel) broširana65	FRAN LEVSTIK, zbrani spisi, vezana	1.25	TRISTIA EX SIBERIA, (Voje-slav Mole), vezana	1.25
TRI PVESTI, (L. Tolstoj) broširana40	FRAN ERJAVEC, zbrani spisi, vezana	2.00	V ZARJE VIDOVE, (Oton Zupančič), pesnitve, broširana40
UDOVICA, (I. E. Tomie), povest 350 strani, brošir. ja 75c, vezana v platno	1.00	JOS. JURČIČ, zbrani spisi, II. zv. vezan	1.50		
VAL VODNIKA izbrani spisi, broš.30	III. zv. vezan	1.50		
VIANJEVA REPATICA, (Vlad. Levstik), 506 strani, vezana v platno	1.50	IV. zv. vezan	1.25		
VITEZ IZ RDEČE HISE, (Alexander Dumas star.), roman iz časov francoske revolucije, 504 strani, broširana 80c, vezana v platno	1.25	V. zv. vezan	1.00		
V ROBSTVU, roman tuge in boli, Ivan Matičič, vez. 255 strani. 1.50		VI. zv. vezan	1.00		
ZABAVNA KNJENICA, zbirka povesti in črtic, broširana65	FR. MASELJ-PODLIMBARSKI zbrani spisi, vez.	1.50		
ZADNJA PRAVDA, (J. S. Baar) roman, broširana75			IGRE	
ZADNJI VAL, (Ivo Šorli), roman, vez.	1.00	PESMI IN POEZIJE		ANFISA, (Leonid Andrejev), broširana50
ZAJEDALCI (Ivan Molek), povest, 304 strani, vezana v platno	1.75	BASNI, (Jean de la Fontaine, in francoščine prev. I. Hribar) vezana	1.00	BENEŠKI TRGOVEC, (Wm. Shakespeare), vezana75
ZAPISKI IZ MRTVEGA DOMA, (A. M. Dostojevski), dva zv., vez. v platno	2.25	MLADA POTA, (Oton Zupančič), pesmi, trda vezba75	CARLJEVA ŽENITEV-TRJE ŽENINI, (F. S. Tauchar), dve šalo-igri, enodejanke, broširana25
KA SREČO, povest, broširana45	MODERNA FRANCOŠKA LIRIKA, (Prevel Ant. Debeljak), vezana90	GOSPA Z MORJA, (Henrik Ibsen), igra v petih dejanjih, broširana60
		PESMI ŽIVLJENJA (Fran Albrecht), trda vezba50	KASIJA, drama v 3 dejanjih75
		POEZIJE, (Fran Levstik), vezana90	JULIJ CAZAR, (Wm. Shakespeare), vezana75
		POHOVSKE POTI, (Janko Glaser), broširana35	MACBETH, (Wm. Shakespeare), vezana75
		PRESERNOVE POEZIJE, vez.75	NAVADEN ČLOVEK, (Bran. Gj. Nušič), šala v treh dejanjih, broširana35
		SLUTNJE, (Ivan Albrecht), broširana45	NOČ NA HMELJNIKU, (Dr. I. Lah), Igra v treh dejanjih, broširana35
		STO LET SLOVENSKE LIRIKE, od Vodnika do moderne, (C. Golar), broš. 90c, vez.	1.25	OTHELLO, (Wm. Shakespeare), vezana75
				ROMANTICNE DUBE, (Ivan Cankar), drama v treh dejanjih, vezana85